

ਜਰੀਦਾ

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਭਾਰੀ ਸੁਆਵਲੀ ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਉੱਪਰ ਚੱਟੋਰ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾ ਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਸੁਆਵਲੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਹਿੱਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਆਪਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰੀ ਗਮ ਤੋਂ ਡਟਕਾ ਰਹੀ ਹੈ...

ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

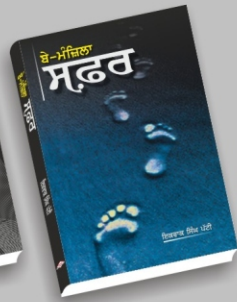
ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਰੀਦਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਬਾਬਤ ਸਮੀਖਿਆ

ਅਜੋਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ ਉਵੇਂ-ਉਵੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਵੀ ਮਨਫ਼ੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਏਨਾ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਇਕ ਛਟਪਟਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦਲਦਲ ਵਾਂਗੂੰ ਹੋਰ ਇਸ ਵਿਚ ਖੁਭਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਜਰੀਦਾ' ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਵੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨੂੰ ਵੀ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਣਗੇ। ਲੇਖਕ ਵਧਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

(ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ: ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਗਰਣ, 14 ਜੁਲਾਈ 2019)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਪਵਨ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ, ਲੱਚਰ ਗਾਇਕੀ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਬਤੌਰ ਇਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਚੇਤੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਘਾਣ ਹੁੰਦੇ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਜਾਰੇਦਾਰੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਕਲਮ ਹਲੂਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ, ਸਰਲ ਤੇ ਸਹਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

(ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ : ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ, 4 ਅਗਸਤ 2019)

ਮਾਝਾ ਵਰਲਡਵਾਈਡ
Majha Worldwide

YouTube f | Instagram Majha Worldwide

ISBN 978-81-962793-0-1

9 788196 127930 1

₹ 300

ਜਰੀਦਾ

ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ

2023

Jarida

(Prose/Essay)

By : Ikwak Singh Patti

E-Mail : ispatti@gmail.com

ਜਰੀਦਾ

ਲੇਖਕ
ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 2019

ਦੂਜੀ ਵਾਰ : 2023

© Author, 2023

ISBN-978-81-962793-0-1

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਮਾਝਾ ਵਰਲਡਵਾਈਡ

ਜੋਧ ਨਗਰ, ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਰੋਡ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ। ਮੋ. 947-876-7620
E-Mail: majhaworldwide@gmail.com

Price : 300/-

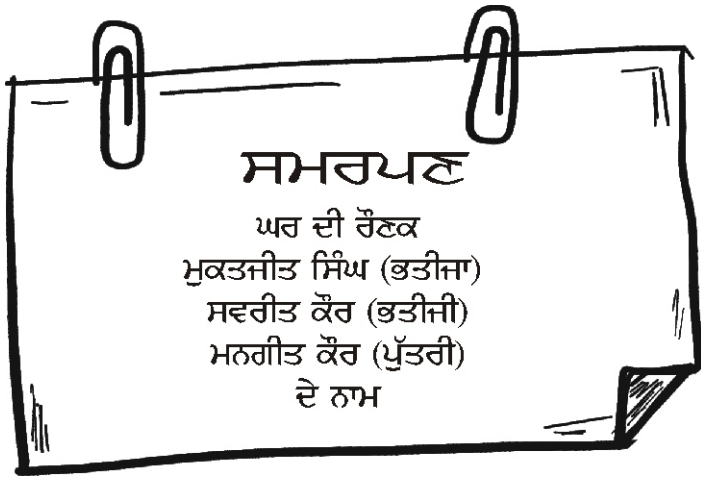
Printed & Bound at:
Asis Enterprises, City Enclave, Tarn Taran Road, Amritsar

All Rights Reserved

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying recording or otherwise without prior written permission in writing from both Author and Publisher.

ਇਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ...

ਆਓ! ਨਾਨਕਵਾਦ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣੀਏ (ਵਾਰਤਕ)	2009
ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ (ਵਾਰਤਕ)	2011
ਨਸੀਬ (ਸੰਪਾਦਿਤ) ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	2013
ਤਬਲਾ- ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖ	2014
ਕਾਗਜ਼ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	2014
ਜਰੀਦਾ (ਵਾਰਤਕ)	2019, 2023
ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	2021
ਬੇ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਸਫ਼ਰ (ਛੋਟਾ ਨਾਵਲ)	2022
ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	(ਛਪਾਈ ਅਧੀਨ)

ਸਮਰਪਣ

ਘਰ ਦੀ ਰੋਣਕ
ਮੁਕਤਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਭਤੀਜਾ)
ਸਵਰੀਤ ਕੌਰ (ਭਤੀਜੀ)
ਮਨਗੀਤ ਕੌਰ (ਪੁੱਤਰੀ)
ਦੇ ਨਾਮ

ਤਤਕਰਾ

ਹੱਸਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ ਸੱਜਣਾ	13
ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ	16
ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੱਚ ਹੈ ਪਾਣੀ	21
ਅਣਖ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ : ਦਸਤਾਰ	25
ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਧਿਆਪਕ	31
ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀਏ ਵਾਤਾਵਰਣ...?	35
ਪਹਿਲਾ ਸੁੱਖ ਨਿਰੋਗੀ ਕਾਂਇਆ	41
ਸੈਲਫੀ ਜਾਂ ਸੈਲਫਾਇਟਿਸ?	45
ਸੱਭਿਅਤਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਅਸੱਭਿਅਤਕ ਗਾਇਕੀ	49
ਜਦ ਵੀ ਬੋਲੀਏ ਭਲਾ ਬੋਈਏ!	54
ਜ਼ਰਾ ਬਚ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਤੋਂ...	58
ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ	64
ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੰਤਰ ਹੈ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼'	70
ਆਓ! ਖ਼ੁਸ਼ੀਆਂ ਲੱਭੀਏ	74
ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਲਾਸਟਿਕ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ	78
ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ : ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	84
ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਲਾ - ਗਤਕਾ	88
ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ	92
ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੀਏ...	96
ਆਓ! ਮਾਲਾ ਫੇਰੀਏ	100
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫ਼ੋਨ ਦੀ ਲੋੜ	104
ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ	107
ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇੰਟਰਨੈੱਟ	115
ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ...	119
ਇੱਕ ਪਿੰਡ-ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ	125

ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਛੱਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਲਈ ਲਿਖ ਰਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੇਖਕ ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਪੁਲਾੜਾਂ ਪੁੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਜਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਕਸਰ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਕਲਮ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਬੱਝੀ ਹੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦਾ ਰਚਿਆ ਸਾਹਿਤ, ਕਹਾਣੀ, ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ ਜਾਂ ਲੇਖ-ਨਿਬੰਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ. ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਬਤੌਰ ਆਰ.ਜੇ (ਰੇਡੀਉ ਜੌਕੀ) ਅਤੇ ਬਤੌਰ ਐਂਕਰ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਰੀਦਾ ਇਸਦੀ ਛੇਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਸ਼ੇ ਛੇਹੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਲਈ ਵੀ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ. ਪੱਟੀ ਦੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਲਮ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ!

ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ
ਟੋਰਾਂਟੋ, ਕੈਨੇਡਾ

ਸੁਭਕਾਮਨਾਵਾਂ

ਨਿਬੰਧ ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ 'ਚ ਵਾਰਤਕ ਵਿਧਾ ਦੀ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਅ ਵਿਧਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਧਾ ਰਹੀ ਸਭ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਬੰਧ ਦੀ ਉਮਰ ਚਾਰ ਸਦੀਆਂ ਲੰਬੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ ਕਾਫੀ ਛੋਟੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਨਤ ਕੀਤਾ ਭਾਵੇਂ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਖੇਤਰ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਪੰਜਾਬ ਬਲਕਿ ਪੂਰਾ ਭਾਰਤ ਸਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੋਂ ਫਾਡੀ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਉੱਥੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾਮਣਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਦਰਜ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਖੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਵੇਸਲਾਪਣ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗੰਭੀਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਿਰਤੋੜ ਜਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਾ ਜਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਉਨਾਂ ਚਿਰ ਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸਨੂੰ ਜਨ ਸਧਾਰਨ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅੱਜ ਸਾਹਿਤਕ ਵਿਧਾ ਲੋਕਾਈ ਤੋਂ ਕੋਸਾਂ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਤੋੜ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਲੇਖਕ ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਦੇ ਨਿਬੰਧ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਜਰੀਦਾ' ਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਲ 24 ਨਿਬੰਧ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਨਮੋਲ ਮਾਲਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸ. ਪੱਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਤਜੁਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਘੋਖ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨਿਬੰਧ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਘੇਰਾ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ/ ਰਸਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਵੈੱਬ-ਸਾਈਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਸਦੀ ਕਲਮ ਨਿਰੰਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਸਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਹਾਣੀ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਬੀਤੇ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਲਿਕ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਸੰਪਾਦਤ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਤਬਲੇ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ, ਗਾਇਕਾਂ ਦੀ ਲੱਚਰਤਾ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ, ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਹ ਨਿਬੰਧ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਧੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਲਈ ਮੈਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੋਏ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਸ਼ੁੱਭ-ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

- ਵਰਿੰਦਰ ਅਜ਼ਾਦ

(ਕਹਾਣੀਕਾਰ)

ਗੁਰਨਾਮ ਨਗਰ, ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਰੋਡ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਮੋ. 98150-215727

ਕਲਮ ਦੀ ਦਾਤ

ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਬਾਰਵੁੰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇੱਕ ਲੇਖ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛੱਪਦੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਰਸਾਲੇ 'ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਜੁਲਾਈ 2005 ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਹਰ ਵਾਕਫ਼ਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਕਤ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਅੰਕ ਵਿਖਾਉਣਾ ਅਤੇ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲੇਖ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣਾ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਚਿੱਤ-ਚੇਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਦੇ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵੱਜੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੱਸ ਸ਼ੌਂਕ ਜਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ।

ਅੱਜ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੌਂਕ ਵਜੋਂ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣਿਆ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ/ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਤੱਕਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਪੁਜਾਰੀਵਾਦ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਧੱਕੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਦੇਸ, ਧਰਮ, ਕੌਮ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਲਮ ਮੈਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ, ਨਿੱਕੀ ਕਹਾਣੀ ਜਾਂ ਲੇਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ ਉਕਰਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਜਿਵੇਂ ਪਾਠਕ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਤਾਂ ਘਰ ਮਿਲਣ ਤੱਕ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਸੱਚੀਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰੱਬ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗੁਣਗਾਣ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ, 'ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ॥ ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਕੀਰੇ ਹਮ ਥਾਪੇ॥' ਅਤੇ ਸੀਸ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ।

ਇਹ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛੱਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਹਰ

ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਆਪ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਾਕੇਈ ਮਨ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਮੈਂ ਕਦੋਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਕਦੋਂ ਓਹੜਿਆ ਸੀ? ਵਗ਼ੈਰਾ-ਵਗ਼ੈਰਾ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਕਲਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸੇ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ।

ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਜ ਛੇਵੀਂ ਪੁਸਤਕ ਆਪ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਵੇਗੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਸੁਝਾਵਾਂ/ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਲਮ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋਲ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਕਲਮ ਦੀ ਦਾਤ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਪਾਈ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੱਕ, ਸੱਚ, ਇਨਸਾਫ਼ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਰਹੇ।

ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਜਰੀਦਾ' ਦਾ ਭੇਦ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹ ਹੀ ਜਾਵਾਂ, ਦਰਅਸਲ ਮੇਰੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਇੱਕ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਵੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਛੱਪਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ/ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਛੱਪ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਛੱਪੀ ਅਤੇ ਅਣਛਪੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਰੀਦਾ ਜੋ ਕਿ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ 'ਅਖ਼ਬਾਰ ਜਾਂ ਰਸਾਲਾ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਜਰੀਦਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

-ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ

ਦੂਜੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ

ਸਾਲ 2019 ਵਿੱਚ ਹੱਥਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛੱਪਿਆ ਸੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਮੇਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਇਹ ਐਡੀਸ਼ਨ 2020 ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੇਰੀਆਂ 2 ਕਿਤਾਬਾਂ; 1) 'ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ' (ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ) ਸਾਲ 2021 ਵਿੱਚ ਅਤੇ 2) ਬੇ-ਮੰਜ਼ਿਲਾ ਸਫਰ (ਛੋਟਾ ਨਾਵਲ) ਸਾਲ 2022 ਵਿੱਚ ਛੱਪੀਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਸਾਲ ਮੈਂ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਮੰਗ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੋ ਫਿਲਹਾਲ ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਛਪਵਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ।

ਇਸ ਦੂਜੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ 'ਮਾਝਾ ਵਰਲਡਵਾਈਡ' ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ।

ਆਪਣੇ ਅਜੀਜ਼ ਸ. ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਟੋਰਾਂਟੋ, ਸ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਵਿਰਾਸਤ ਮੀਡੀਆ ਕੈਨੇਡਾ), ਕਲਿਆਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ, ਮਨਬੀਰ ਕੌਰ, ਕੋਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਸ੍ਰੀ ਵਰਿੰਦਰ ਅਜ਼ਾਦ, ਸ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਠੀ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਹੰਸਪਾਲ, ਆਰਜੀਤ (ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ), ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਅਸੀਸ ਇੰਟਰਪ੍ਰਾਈਜ਼ਜ਼) ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਲਮ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ।

ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਛੋਹੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇ ਪਸੰਦ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨਗੇ।

ਇਕਵਾਕ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ
20 ਅਪ੍ਰੈਲ 2023

ਹੱਸਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੇ ਸਬਰ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਦੀ ਉਲਟ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ 'ਹੱਸਦਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੇ'।

ਹੱਸਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ ਸੱਜਣਾ...

ਹੱਸਣਾ ਅਤੇ ਹਸਾਉਣਾ ਇੱਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਵੀ ਬੜੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ, 'ਹਾਸਾ ਨਿਰਾ ਪਤਾਸਾ, ਰੋਣਾ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਧੋਣਾ।' ਭਾਵੇਂ ਹੱਸਣ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ਸਾਡੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੱਸਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫਾਇਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਡਾ. ਜੂਡੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਸਣ ਨਾਲ ਦਿਲ, ਫੇਫੜੇ ਅਤੇ ਜਿਗਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਹੱਸਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਊਰਜਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਖਿਚਾਅ, ਤਣਾਅ ਵਾਲੇ ਹਾਰਮੋਨਜ਼, ਬੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹਾਸਾ ਸਾਡੇ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।'

ਹੱਸਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੇ ਸਬਰ, ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਠਰੰਮੇ ਨਾਲ ਲੰਘਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਇਸ ਦੀ ਉਲਟ ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਹਤ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ 'ਹੱਸਦਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੇ'। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, 'ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹੱਸਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹਸਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਹਾਸਾ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹੀ ਅਨੰਦਮਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਰੇ ਅਤੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹਾਸੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਂ ਹੈ:

- * ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਡੀ ਪੈਸੇ ਦੀ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਵਿਕਦੀ ਏ ਭਾਅ ਸੱਜਣਾ
ਇੱਥੇ ਰੋਂਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨਹੀਂ ਵਿਕਦੇ, ਹੱਸਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾ ਸੱਜਣਾ।'
- * ਚਿੱਟੇ ਦੰਦ ਹੱਸਣੋਂ ਨਾ ਰਹਿੰਦੇ, ਲੋਕੀ ਭੈੜੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ। ਜਾਂ
- * ਹੱਸਦਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੇ।

* ਹਾਸਾ ਨਿਰਾ ਪਤਾਸਾ, ਰੋਣਾ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਧੋਣਾ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗ 'ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੱਸਦੇ-ਵੱਸਦੇ ਰਹੇ' ਦੀ ਆਸੀਸ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਹਸਮੁੱਖ ਇਨਸਾਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ (?) ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜਾਅ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ। ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖੀ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਰੋਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਪਹਾੜ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਖਸ਼ਣ ਦਾ ਬਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਹਰ ਘਰ-ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਪਣਾ ਔਖਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ 'ਫਰੀਦਾ ਮੈ ਜਾਨਿਆ ਦੁਖੁ ਮੁਝ ਕੂ ਦੁਖੁ ਸਬਾਇਐ ਜਗਿ॥ ਉਚੇ ਚੜਿ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹਾ ਅਗਿ॥' (ਅੰਗ 1382) ਉੱਥੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, 'ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰ' ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇਖ ਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਬੜੇ ਵਾਜਬ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਹਾਸਾ ਵੰਡੀਏ ਤਾਂ ਹਾਸਾ ਦੁੱਗਣਾ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਵੰਡੀਏ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਘੱਟਦਾ ਹੈ।

ਖੈਰ! ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਆਈਏ ਤਾਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜੀਵਣ ਜਾਂਚ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਬੜਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟੀਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥ ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥' (ਪੰਨਾ 522) ਭਾਵ ਜੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਜੀਵਣ ਜਿਊਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦਿਆਂ, ਖੇਡਦਿਆਂ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਅਤੇ ਪਹਿਨਦਿਆਂ (ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ) ਕਾਮਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹੀ ਉਦੇਸ਼ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕੱਟਣੀ ਐਨੀ ਔਖੀ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨੀ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਝੂਠੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕੱਟਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੀ ਭੱਜ ਦੋੜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੁਖੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਦੇ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅਜੋਕੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਹਾਸਾ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਤੇ ਵਿਸਰ ਹੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਭਗ 65 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੱਸਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸੂਗਰ, ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦਿਨ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਹੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਂ ਹੀ ਅੱਜ ਸੁਚੇਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦਿਨ ਚੁਣ ਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਸਾਲ ਭਰ ਹੱਸਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਵਿਸ਼ਵ ਹਾਸਾ ਦਿਵਸ'। ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 11 ਜਾਂ 12 ਜਨਵਰੀ 1998 ਵਿੱਚ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਲ 2005 ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਮਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਐਤਵਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਡਾ. ਮਦਨ ਕਟਾਰੀਆ ਨੇ ਪਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਫਟਰ ਯੋਗਾ ਮੂਵਮੈਂਟ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ 8000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਾਫਟਰ ਕਲੱਬ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 600 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਚੁੱਟਕਲਿਆਂ, ਲਤੀਫ਼ਿਆਂ, ਹਾਸਰਸ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਹਾਸ ਵਿਅੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਸਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਾਸਰਾਸ (ਕਾਮੇਡੀ) ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਮੇਡੀ ਨਾਟਕ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਹਾਸਾ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸੀਰੀਅਲ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਕਲਾਕਾਰ ਹਾਸੇ-ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਈ ਅਹਿਮ ਸੱਚ/ਤੱਤ ਸਮਝਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੋਸਤੋ! ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੱਸਣਾ ਅਤੇ ਹਸਾਉਣਾ ਇਹ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਸਦੇ-ਖੇਡਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਿਤਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਮਕਸਦ। ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ ਸਾਡਾ ਹਾਸਾ ਸਾਨੂੰ ਹਸਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਰੁਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਹਾਸਾ ਹੱਸਦਿਆਂ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੋਸਤੋ! ਹੱਸਦੇ ਵੱਸਦੇ ਰਹੋ, ਖੁਸ਼ ਰਹੋ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਰੱਖੋ, ਹੱਸੋ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਵੰਡੋ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਬਾਲਤੇਸਰ ਗ੍ਰੇਸ਼ਿਅਨ ਦੇ ਕਹੇ ਲਫਜ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਕਿ, 'ਮੂਰਖ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਮ ਆਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ

ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਸਲ ਕੀਮਤ, ਅਕਸਰ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸਦਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਉਸਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਣਾ-ਮੂੰਹੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਰੇਡੂਨ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਅਹਿਮ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਸ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਧਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਜਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਉਪਲੱਬਧੀਆਂ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਸਾਡਾ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨੀਂਦ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ ਲਗਭਗ 10 ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿਨ ਦੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ 14 ਘੰਟਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ ਕੇ ਜੀਵਣ ਵਿੱਚ 58 ਫੀਸਦੀ ਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 42 ਫੀਸਦੀ ਸਾਡੇ ਵੱਸੋਂ ਬਾਹਰ। ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵੰਡ-ਸਾਰਣੀ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਅਜ਼ਾਈਂ ਗੁਵਾਏ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਐੱਚ.ਜੈਕਸਨ ਬਰਾਊਨ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸੌਖਿਆਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ, 'ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਉੱਨੇ ਹੀ ਘੰਟੇ ਹਨ, ਜਿੰਨੇ ਹੇਲਨ ਕੇਲਰ, ਲੁਈ ਪਾਸਚਰ, ਮਾਈਕਲ ਏਂਜਲੋ, ਮਦਰ ਟੇਰੇਸਾ, ਲਿਓਨਾਰਡੋ ਦੀ ਵਿੰਸੀ, ਥਾਮਸ ਜੇਫਰਸਨ ਅਤੇ ਅਲਬਰਟ ਆਈਨਸਟੀਨ ਦੇ ਕੋਲ ਸਨ।' ਬਰਾਊਨ ਦੇ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਵਾਕੇਈ ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਦਵਾਨ ਕਾਰਲ ਸੈਂਡਬਰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਸਮਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ

ਇਕਲੌਤਾ ਸਿੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੌਕੰਨੇ ਰਹੋ, ਵਰਨਾ ਤੁਹਾਡੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਖਰਚ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਏਡੀਸਨ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਗੱਲ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਸਮਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਹੈ।'

ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਫਜ਼ੂਲ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਰਥ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨਾਂ 'ਤੇ। ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਦੂਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝ ਵਧਾਉਣ ਲਈ, ਸਰੀਰਿਕ ਕਸਰਤ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਵੰਡ ਕੇ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਨੰਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤਰੇ ਤਾਜ਼ਾ ਤਾਂ ਰੱਖੇਗਾ ਹੀ, ਬਲਕਿ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੁਖਦ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਸੋ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਪਣ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਪ ਕੇ ਹਰ ਕੰਮ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਹੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਬਾਲਤੋਸਰ ਗ੍ਰੇਸ਼ਿਅਨ ਦੇ ਕਹੇ ਲਫਜ਼ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ ਕਿ, 'ਮੁਰਖ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕੰਮ ਆਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਫਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਸੋ ਯਾਦ ਰਹੇ ਲੰਘਿਆ ਸਮਾਂ ਮੁੜ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਦਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਮਾਈਕਲ ਆਲਬਸੁਲਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ, 'ਬੁਰੀ ਖ਼ਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਉੱਡਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਖ਼ਬਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੇ ਪਾਈਲਟ ਹੋ।' ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁਹਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਰਹੀ ਵਾਸਤੇ ਘੱਤ, 'ਸਮੇਂ' ਨੇ ਇੱਕ ਨਾ ਮੰਨੀ।

ਫੜ੍ਹ-ਫੜ੍ਹ ਰਹੀ ਧਰੀਕ, 'ਸਮੇਂ' ਖਿਸਕਾਈ ਕੰਨੀ।

ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਸਕੀ ਰੋਕ, ਅਟਕ ਜੋ ਪਾਈ ਭੰਨੀ।

ਤਰਿਖੇ ਆਪਣੇ ਵੇਗ, ਗਿਆ ਟੱਪ ਬੰਨੇ ਬੰਨੀ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ;

ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਜੋ ਸਕਿੰਟ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੁਰਘਟਨਾ ਤੋਂ ਵਾਲ-ਵਾਲ ਬਚ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਿੰਟ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਜਿਸਦਾ ਮਿੰਟ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਰੇਲ-ਗੱਡੀ ਜਾਂ ਜਹਾਜ਼ ਛੁੱਟ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਘੰਟੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੰਟਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਜੋ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ।

ਵਕਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

'ਕੱਲ੍ਹ' ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਬੀਤ
 ਵੱਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਸਾਈ,
 'ਭਲਕ' ਅਜੇ ਹੈ ਦੂਰ
 ਨਹੀਂ ਵਿਚ ਹੱਥਾਂ ਆਈ,
 'ਅੱਜ' ਅਸਾਡੇ ਕੋਲ
 ਵਿੱਚ ਪਰ ਫਿਕਰਾਂ ਲਾਈ,
 'ਕੱਲ੍ਹ' 'ਭਲਕ' ਨੂੰ ਸੋਚ
 'ਅੱਜ' ਇਹ ਮੁਫਤ ਗੁਆਈ ।

ਹੋ ! ਸੰਭਲ ਸੰਭਾਲ ਇਸ ਅੱਜ ਨੂੰ,
 ਇਹ ਬੀਤੇ 'ਮਹਾਂ ਰਸ' ਪੀਂਦਿਆਂ,
 'ਹਰਿ ਰਸ' ਵਿਚ ਮੱਤੇ ਖੀਵਿਆਂ,
 'ਹਰਿਰੰਗ', 'ਹਰਿਕੀਰਤ' ਚਉਂਦਿਆਂ

ਪਾਣੀ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਚਾਇਆ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੇਕਰ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝੇਗਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜਮਤਾ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਯੂ.ਐੱਨ.ਓ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 120 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣਯੋਗ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ 50 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੱਚ ਹੈ ਪਾਣੀ

ਕੋਈ ਹੀ ਐਸਾ ਮਨੁੱਖ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਮਨੁੱਖ ਐਸੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਰੱਜ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤਕੀਆ ਕਲਾਮ ਕਿ, 'ਕੋਈ ਨਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਵੀ' ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਖ਼ਿਆਲ ਕਰਿਉ! ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਨਾ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚੀ ਹੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਰੌਂ ਦਾ ਸੰਚਾਲਕ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਣੀ/ਜਲ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਥਾਂ-ਪੁਰ-ਥਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉੱਤਪਤੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ

ਸਾਚੇ ਤੇ ਪਵਨਾ ਭਇਆ ਪਵਨੇ ਤੇ ਜਲੁ ਹੋਇ ॥

ਜਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਸਾਜਿਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਸਮੇਇ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ/ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਕਿ, 'ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤੁ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥' ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਜੀਵਣ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਣ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੱਚ ਹੀ ਪਾਣੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਲ 1992 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਸੁੱਧ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਲਈ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਲ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੇ 22 ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿਨ 'ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ

ਜਲ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਲ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰੋਕੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਅਤੇ ਪੀਣਯੋਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਖੋਜੀ/ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਭਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਕਿਉਂਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਜਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਿੱਚ ਸੰਜਮਤਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਬੇਕਦਰੀ/ਬਰਬਾਦੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨੰ. ਇੱਕ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੀਆਂ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ (ਸਾਲ 2019 ਦੀ) ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ 50 ਤੋਂ 500 ਲੀਟਰ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ, ਕਾਰ ਜਾਂ ਟਰੱਕ/ਬੱਸ ਆਦਿ ਨੂੰ ਧੋਣ ਵੇਲੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਾਂ/ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇ-ਹਿਸਾਬੀ ਬਰਬਾਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਕੇ, ਨਾ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਆਏ ਸਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਰੱਤੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਖੂਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ,

ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦਾ, ਅਸਾਂ ਕਦਰ ਨਾ ਜਾਣੀ ਬਈ।
ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਹਰ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਸੀ ਪਾਣੀ ਬਈ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿਆਸੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਚਾਇਆ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ਜੇਕਰ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝੇਗਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜਮਤਾ ਨਾਲ ਕਰੇਗਾ।

ਯੂ.ਐੱਨ.ਓ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 120 ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣਯੋਗ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ 50 ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ

ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ/ਨਿਰਮਲਤਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਸੌ, ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਪੀਣ-ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਕਨੀਕ ਅਪਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਆਰ.ਓ. ਵੱਲੋਂ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਧੋਣ ਵੇਲੇ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤ ਕੇ ਪਾਣੀ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਉਪਰਾਲੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਸਕੂਲ/ਕਾਲਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਧਰਮ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੇਕਦਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਲਈ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਸਾਰਥਕ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਣ। ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, **ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਜਗਤ ਕਾ ਫਿਰਿ ਪਾਣੀ ਸਭੁ ਖਾਇ ॥** ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੌ ਆਉ! ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਵੱਡਿਆਂ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉੱਦਮ ਕਰੀਏ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਸਿੱਖ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਿਬਾਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਦਸਤਾਰ (ਪੱਗ) ਬੰਨਣ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਤਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਸਤਾਰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਦਸਤਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਲਿਬਾਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਣਖ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ : ਦਸਤਾਰ

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਵੇਖਾ ਵੇਖੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਨੌਜਵਾਨ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਦਸਤਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸ਼ੌਕੀਨੀ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

'ਦਸਤਾਰ' ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ 'ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਸਤਰ'। ਦਸਤਾਰ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਟਰਬਨ, ਫਰੈਂਚ ਵਿੱਚ ਟਲਬੈਂਡ, ਤੁਰਕੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਕ, ਲਾਤੀਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮਾਈਟਰ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿੱਚ ਟਬੰਦ, ਰੁਮਾਨੀ ਵਿੱਚ ਤੁਲੀਪਾਨ, ਇਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸੁਰਬੰਦ, ਜਰਮਨੀ, ਸਪੇਨ, ਪੁਰਤਗੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਇਤਾਲਵੀ ਵਿੱਚ ਟਰਬਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਉਸ਼ਣੀਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਰ ਕਈ ਰੰਗਾਂ/ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦਿਆਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ;

'ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ,
ਸੋਹਣੇ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਵਿੱਚੋਂ।
ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕੱਲਾ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ,
ਸਰਦਾਰੀ ਬੋਲਦੀ ਦਿਸੇ ਦਸਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ।

ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਫਤਾਰ (ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਤਰੀਕਾ), ਰਫਤਾਰ (ਤੁਰਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼) ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ (ਸਿਰ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕੌਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕੁੱਝ ਹੋਰਨਾਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਖ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਈਰਾਨ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਪੱਗ (ਦਸਤਾਰ) ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਲਿਬਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਸਗੋਂ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਆਚਰਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੱਖ ਵੀ ਨੀਯਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਤਨਖਾਹਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: **ਕੰਘਾ ਦੋਨੋ ਵਕਤ ਕਰ, ਪਾਗ ਚੁਨਈ ਕਰ ਬਾਂਧਈ।**

ਦਸਤਾਰ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ-ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦਸਤਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਚਿਤਰਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਗੜੀਧਾਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਖੂਬ ਤੇਰੀ ਪਗੜੀ ਮੀਠੇ ਤੇਰੇ ਬੋਲ'। ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੁਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਹ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਕਾਰ 'ਕੇਸਾਂ' ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਦਸਤਾਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਉਹ ਮਹਾਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਿਆਰੇਪਣ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿਰ ਫਖਰ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ ਵੀ ਹੈ।

ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਕੇਵਲ ਵਿਖਾਵੇ (ਟੌਹਰ) ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਂਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਕਿਆਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਤਾਜ ਭਾਵ ਦਸਤਾਰ ਪੱਗ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਹਸਨ ਫਾਨੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ, 'ਸਿੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉਸਦੀ

ਪੱਗ ਲੱਥ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਰੋਕ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਭਲੇਮਾਣਸਾ! ਆਪਣੀ ਪੱਗ ਸੰਭਾਲ। ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆਂ ਹਾਂ, ਮੇਰੀ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਜੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ।'

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਾਸਕ ਰਸਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਾਇਦ ਸਤੰਬਰ 1999 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛਪਿਆ ਇੱਕ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਭਾਵਪੂਰਨ ਸਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਪਰਤਣ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੇਟ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਧੇਰੀ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਰੀ ਅਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਈ, ਜਿੱਥੋਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਟੈਕਸੀ ਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਈ, ਪਰ ਲੜਕੀ ਨੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਟੈਕਸੀ ਅੱਗੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੀ ਟੈਕਸੀ ਆਈ ਤਾਂ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੈਠਣਾ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਹੋਰ ਟੈਕਸੀ ਆਈ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੇ ਝੱਟ ਉਸਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਤੀਜੀ ਟੈਕਸੀ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇੱਕ ਮਰਾਠੀ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ਬੜੇ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਮੈਂ ਜਬ ਭੀ, ਕਹੀਂ ਸੇ ਅਕੇਲੀ ਆਤੀ ਹੂੰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਯਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੀ ਸਰਦਾਰ ਕੀ ਟੈਕਸੀ ਮੇਂ ਆਉਂ।” ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਮਨੁੱਖ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹੈ- ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ।'

ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਅਗਵਾ ਹੋਈਆਂ ਤੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਫ਼ੌਜ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਜਦ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਆਰਾਮ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਦੇ 12 ਵਜੇ ਉਹਨਾਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਇੱਜ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋ-ਘਰੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਰ ਲਈ ਮਰ-ਮਿਟਣ ਵਾਲੇ

ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਆਮ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਲਈ ਹਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਉਸਦੀ ਭੈਣ, ਧੀ, ਮਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪੱਤ ਬਚਾਉਣਾ, ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਸਦੀ ਮੱਦਦ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਹੁ-ਬੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਲਮ ਜਰਵਾਣੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਜਰਨੈਲ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮੁਦੱਈ ਸਿੰਘ ਬਾਈ-ਬਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਹੀ ਦਮ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਕਹਾਵਤਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਕਿ 'ਵਿਹੜੇ ਆਏ ਨੀ ਨਿਹੰਗ, ਬੂਹਾ ਖੋਲਦੇ ਨਿਸੰਗ। ਅਤੇ ਸ਼ਈ! ਸ਼ਈ!! ਰੰਨ ਬਸਰੇ ਨੂੰ ਗਈ!! ਵੇ ਮੋੜੀ ਬਾਬਾ ਡਾਂਗ ਵਾਲਿਆ, ਵੇ ਮੋੜੀ ਬਾਬਾ ਕੱਛ ਵਾਲਿਆ, ਵੇ ਮੋੜੀ ਬਾਬਾ ਪੱਗ ਵਾਲਿਆ!!'

ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਯੂ.ਕੇ. ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ (ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸੀ) ਨੂੰ ਡਿਗਰੀ (Ph.D.) ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਦ ਉਸਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਉਤਰ ਨਾਂਹ ਦਾ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਡੀਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ 'ਡਾਕਟਰ ਸਿੰਘ! ਤੇਰੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਉਪਰਲੀ ਦਾਹੜੀ ਅਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਜੀ ਤੇਰੀ ਦਸਤਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਖ਼ਰਚਾ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾ ਸਕੇ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਸ-ਦਾਹੜੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਉਤਾਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਵੇ।' ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਸ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ ਕਿ 'ਧੰਨਵਾਦ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਸਨੂੰ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸਨੂੰ ਵੇਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।' ਘਰ ਆਉਂਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਦ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਡਾਕ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾ ਕੇ ਉਸਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ, 'ਐ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਧੰਨਵਾਦ ਹੈ। ਜੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਲਏ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਣ ਲਈ ਸਮੱਰਥਾ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦਿੱਤੀ।'

ਦਰਅਸਲ ਉਸਨੂੰ ਯੂ.ਐੱਨ.ਓ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਬਹੁੱਤ ਹੀ ਵੱਡੀ ਅਤੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਦਸਤਾਰ, ਕੇਸਾਂ ਅਤੇ ਦਾਹੜੀ ਸਮੇਤ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਸ.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ, 'ਅਸੀਂ ਹੀ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉੱਝ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।'

ਇਹ ਦਸਤਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਧਾਮਾਂ ਦਾ ਬਟਵਾਰਾ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਮੋਰਚਿਆਂ, ਸਾਕਿਆਂ-ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਅੱਜ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2005 ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ 'ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਫ਼ੌਜ' ਸੰਸਥਾ ਵੱਲੋਂ 'ਦਸਤਾਰ ਸਵੈ-ਮਾਣ ਲਹਿਰ' ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ 'ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ' ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿੱਚ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਦਸਤਾਰ ਦਿਵਸ' ਵੱਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਪਿਰਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਲ 2023 ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਓ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹਿੱਤ 'ਦਸਤਾਰ-ਬੰਦੀ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਮਾਗਮ ਅਰੰਭ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ।

ਖ਼ੈਰ! ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਅਣਖ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਰੱਖੀਏ। ਜੇ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਸੁਹਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਇਵੇਂ ਕਰਨ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚਲੇ ਅਹਿਮ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਨਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਰਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਚੰਗੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਹੋਵੇ।

ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਧਿਆਪਕ

ਜਪਾਨ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ, 'ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੱਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।' ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ 5 ਅਕਤੂਬਰ 1994 ਤੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੂਨੈਸਕੋ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਿਰਤ ਸੰਗਠਨ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੀ ਇਕੱਤਰਤਾ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ) ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਹੋਰਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁੱਝ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਵਸ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੰਨ 1962 ਤੋਂ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਸਾਲ 1962 ਵਿੱਚ ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹ ਦਿਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਕ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ।

ਫਿਰ ਸੰਨ 1967 ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਨ 'ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਿਨ ਅਧਿਆਪਨ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਕੂਲ ਉਸਦਾ ਘਰ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਤਾ/ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਉਸਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪਹੀਆ ਰਿੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਪਹੀਏ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ। ਅਕਸਰ ਮਾਤਾ/ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣੀਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੇਕਰ ਕੁੱਝ ਕਹੋਗੇ ਤਾਂ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਮਨ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਵੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਅਧਿਆਪਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਔਖੇ ਸੁਆਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ/ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਪਿਆਰ, ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਬਿਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਸਹੀ ਮਾਇਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਦਿਲਚਸਪੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਮਨੁੱਖਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚਲੇ ਅਹਿਮ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਅਧਿਆਪਕ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਨਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੈਤਿਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਰਹੇ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਚੰਗੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸਰੋਤ ਹੋਵੇ। ਅਧਿਆਪਕ ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਾਇਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਲਾਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਬਤੌਰ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਉੱਥੇ ਐਂਕਰ ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਹੋਸਟ ਵੱਜੋਂ ਮੈਂ ਵੱਖ-

ਵੱਖ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਜਾਂ ਰੇਡੀਓ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ/ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅਧਿਆਪਕ ਵੱਲੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾ-ਸ਼ਰਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਅ ਆਏ ਹਨ। ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਟੁੱਟਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਾਮੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੁ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜਤਾ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਉੱਪਰ ਠੋਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਵੀ ਹੋਵੇ ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਿ ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਚਕਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਾਰਸ਼ਨੀਕ ਅਰਸਤੂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਇੱਥੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, 'ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨਾਲੋਂ, ਚੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਨੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਨੇ ਜਿਉਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ।'

ਹਾਲ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਨ 2050 ਤੱਕ 32 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਅਤੇ ਸੰਨ 2080 ਤੱਕ 45 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਤੱਕ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀਏ ਵਾਤਾਵਰਣ..?

ਅੱਜ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਹੀ ਤੌਖਲਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਬਦਲਾਅ ਸਬੰਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਬਤ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ/ਟੀ.ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਆ ਰਹੀ ਕਿੱਲਤ, ਗਲੇਸ਼ੀਅਰਾਂ ਦਾ ਆਏ ਦਿਨ ਪਿਘਲਦੇ ਜਾਣਾ, ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਦਾ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ, ਰੁੱਖਾਂ/ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੇ ਮਘੋਰੇ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵੱਧਦਾ ਜਾਣਾ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਵਾਧਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਮਾਰੂ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਕੈਂਸਰ ਸਮੇਤ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਨਾ-ਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਜਕੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮੌਸਮ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਵ ਕਾਰਨ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਦੀ ਅਨਿਸਚਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਾਪਮਾਨ ਵੀ ਅਸਥਿਰ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਾਇੰਸ ਰਸਾਲੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਸਮ-ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਇਨਸਾਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।'

ਯੂ. ਐਨ. ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.ਸੀ) ਦੀ ਹਾਲ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਹੀ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਰੀਨ ਹਾਊਸ ਗੈਸਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਨ 2050 ਤੱਕ 32 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਅਤੇ ਸੰਨ 2080 ਤੱਕ 45 ਡਿਗਰੀ ਸੈਂਟੀਗਰੇਡ ਤੱਕ ਤਾਪਮਾਨ ਵੱਧ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸ੍ਰੋਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਮੌਸਮੀ ਬਦਲਾਵ ਕਾਰਣ ਹੋਈਆਂ ਤਬਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ

ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਭਾਰੇ ਹੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ ਕਿ ਸਾਲ 2007 ਵਿੱਚ 3,50,000 ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਸਾਲ 1766 ਤੋਂ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਮੌਸਮ ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਸਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵੇਲਸ ਵਿੱਚ ਮਈ ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਪਿਆ। ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਬਣੀ ਇੱਕ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਪਏ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2007 ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਏ ਹੇਰ-ਫੇਰ ਕਾਰਣ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ 9,60,000 ਲੋਕ ਭਾਰੀ ਹੜ੍ਹਾਂ, ਢਿੱਗਾਂ ਡਿੱਗਣ ਅਤੇ ਚਿੱਕੜ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ। ਸੂਡਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਬਰਸਾਤਾਂ ਨੇ 1,50,000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੱਛਮੀ ਅਫਰੀਕਾ ਵੱਲ 14 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 8,00,000 ਲੋਕ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਕਰਕੇ 5 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਲਿਸੋਥੋ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਅਤੇ ਸੋਕੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਫਸਲਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 5,53,000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਖਾਣੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਦਾ ਹੋਈ। ਮੈਡਾਗਾਸਕਰ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਪਏ ਮੀਂਹ ਅਤੇ ਤੂਫਾਨਾਂ ਕਾਰਨ 33,000 ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ 3 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਉੱਥੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤੂਫਾਨੀ ਮੀਂਹ/ਹਨੇਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਲਗਭਗ 3,77,00 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਘਰ ਕਰਕੇ, ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਡਮਿਨੀਕਨ ਗਣਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਾਂ ਖਿਸਕਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ 85 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਉੱਥੇ 3,000 ਕਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ।' ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 27 ਜੂਨ 2017 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੋਹਲੇਪਾਰ ਵਰਖਾ ਕਾਰਨ ਆਏ ਹੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਢਿੱਗਾਂ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਲਾਪਤਾ ਹੋਏ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 14 ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 52 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ 2 ਲੱਖ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਸਨ।

ਸਾਲ 2018 ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਹੜ੍ਹ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ

ਹੋਇਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਬੇ-ਘਰੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਕੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੇਗਾ? ਬਿਲਕੁੱਲ ਵਾਪਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ-ਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਇਹ ਸੱਪਸਟ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ ਲਈ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਾਤਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਪੀਣ ਯੋਗ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਬੇਰੋਕ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੱਲ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਦੋ ਮਾਰਗੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਾਰਗੀ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਾਰਗੀ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮਾਰਗੀ ਸੜਕਾਂ, ਫਲਾਈਓਵਰਾ ਪੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ, ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਪਲਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮਾਲਜ਼ ਉੱਤੇ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਦੀ ਖਪਤ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਆਪਣੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਤੀ ਅਸੀਂ ਬੇਹੱਦ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਇਸਦਾ ਅਸਰ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਜੋ ਰੁੱਖਾਂ/ਜੰਗਲਾਂ ਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵਾਤਰਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਸਹੀ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਅਪਣਾਈ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਿਆ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ।

ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ 2.4 ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਵੱਸਿਆ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁੱਲ 1.5 ਫੀਸਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਅਤੇ 8 ਫੀਸਦੀ ਜੀਵ ਭਿੰਨਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਹ ਦੇਸ਼, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਕੁੱਲ 16 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਸਾਂਭੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਆਬਾਦੀ ਘਣਤਾ 265 ਵਿਅਕਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਹੇਠਲਾ ਰਕਬਾ ਸਿਰਫ 19.5 ਫੀਸਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਚਾ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਵਕਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਣਯੋਗ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਂਹ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਜੀਵਨ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਨਮੁੱਲੇ ਸੋਮੇ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਬਹੁਤ ਘਾਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ।

ਅੱਜ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ, ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ, ਵਾਹਨਾਂ/ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਧੂੰਆਂ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਬੈਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਮਿੱਟੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਓਜ਼ੋਨ ਪਰਤ ਦੇ ਮਘੋਰੇ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣਗਿਹਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰਨਾਂ ਪਰਜਾਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੁਝ ਨੁਕਤਿਆਂ ਜਿਵੇਂ:

- ਫਾਲਤੂ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਸਵਿੱਚਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।
- ਆਪਣੇ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਟਾਇਰਾਂ ਦੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਈਂਧਨ ਦੀ ਖਪਤ ਘੱਟ ਕਰਨ।
- ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਚੈੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਲਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।
- ਰੁੱਖ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਆਪਣਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।
- ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾਈ ਜਾਵੇ।
- ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ/ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀ ਨਾਲੋਂ ਸਾਈਕਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਪਰਾਲੀ/ਨਾੜ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਉਸਦੀ ਸਦਵਰਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।
- ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰੋਕੂ ਬੋਰਡ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਵੇ।
- ਮੋਟਰ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧਾ ਪਾਈਪ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੁਆਈ ਨਾਲੋਂ, ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਘੱਟ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧੁਆਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸਤੋ! ਅੱਜ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੁੱਛਣਾ ਕਿ ਜਿਸ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤੇ, ਸਾਡੀ ਹਰ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੁੱਖ ਕੇ ਸੋਹਣਾ

ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਚੌਗਿਰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ-ਖੇਡਦੇ ਉਸਦੇ ਭੇਦ ਲੱਭੀਏ ਅਤੇ ਅੰਨਦਮਈ ਹੋ ਜਾਈਏ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬੇਅੰਤ ਖਜ਼ਾਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਉੱਪਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਜੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉੱਡਣਾ ਵੀ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ, ਰੁੱਖ, ਪੌਦੇ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਬਣਾਏ ਤਾਂ ਕੀ ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ? ਜੇ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀਏ ਆਪਣੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰੀਏ ਇਸਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ? ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਗਾਈਏ ਹੋਰ ਰੁੱਖ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਬਚਾਈਏ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪਾਣੀ?

ਅੱਜ ਸਾਹ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਹਵਾ, ਪੀਣ ਨੂੰ ਪਾਣੀ, ਉਪਜਾਊ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਬੰਧੀ ਇਸ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਹਲੂਣਾ ਮਾਤਰ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਯਤਨ ਵੱਜੋਂ ਹਰ ਸਾਲ 5 ਜੂਨ ਨੂੰ 'ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਿਵਸ' ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਖ਼ਾਸ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਹਿਰਦ ਹੋ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਾ ਰਹੇ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਿਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 5 ਤੋਂ 16 ਜੂਨ 1972 ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਂਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਅਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਮੇਲਨ' ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ 5 ਜੂਨ 1974 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਦਿਵਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ 'ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਾਂਗੇ।

ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੀੜ੍ਹਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ/ਘਰ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਸਤਨ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਰੀਜ਼ (ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ) ਨਾ ਹੋਣ। ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਬੜਾ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾ ਸੁੱਖ ਨਿਰੋਗੀ ਕਾਂਇਆ

ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਛੋਟੀ ਜਾਂ ਵੱਡੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਚੈੱਕ-ਅੱਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭੱਜ ਦੋੜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨਜਾਣਤਾ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅੱਜ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚਿੰਤਤ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਹਾਂ, ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ, ਕੋੜੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕੇ ਪਰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੀਦਾ ਤਦ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਡਾਕਟਰੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪੀੜ੍ਹਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ/ਘਰ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਸਤਨ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਰੀਜ਼ (ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜ੍ਹਤ) ਨਾ ਹੋਣ। ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਪਰਵਾਹ ਹੋਣਾ ਇੱਕ ਬੜਾ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸਾਇੰਸ (ਵਿਗਿਆਨ) ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ, ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਠਣਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ' ਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, 'ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ ਇਸ਼ਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥' ਅਤੇ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ (ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਅ) ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਸਮਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੱਸਥ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਨਣਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਸਚਿਆਰਾ ਜੀਵਣ ਜਿਊਣਾ ਹੈ? ਜੇਹਾ ਕਿ:

ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਸਿਮਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਮਨ ਤਨ ਭਏ ਅਰੋਗਾ ॥ (611)

ਬਾਬਾ ਹੋਰੁ ਖਾਣਾ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤ ਖਾਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥ (16)

ਬਾਬਾ ਹੋ ਪੈਨਣੁ ਖੁਸੀ ਖੁਆਰੁ ॥

ਜਿਤੁ ਪੈਧੈ ਤਨੁ ਪੀੜੀਐ ਮਨ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਵਿਕਾਰ ॥ (16)

ਉਥੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, 'ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਅਹਿ ਬਿਕਾਰ ॥ (553)

ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸਿਹਤ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ/ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਖੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਸਾਲ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਨ 1948 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸਭਾ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਰ ਸਾਲ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਿਨ 'ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ' ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ 1950 ਤੋਂ ਇਸਦੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲੋਕਾਈ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ, ਨਾਟਕ, ਨੁਕੜ ਨਾਟਕ ਸਮੇਤ ਹਰ ਉਹ ਢੰਗ ਵਰਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਾਟੋ/ਨਾਅਰਾ (ਸਲੋਗਨ) ਹੈ ਕਿ 'ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹਰੇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ

ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।' ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਥੀਮ (ਵਿਸ਼ੇ) 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਲ 2017 ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ 'ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ'।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਿਹਤ ਉੱਪਰ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਨਾ-ਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਸਿਹਤ ਸਬੰਧੀ ਸਕੂਲਾਂ/ ਕਾਲਜਾਂ/ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਸਟ ਏਡ (ਮੁੱਢਲੀ ਡਾਕਟਰੀ ਲੋੜ) ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਗਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਪਹਿਨਣ ਸਬੰਧੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਣ ਲੈਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ: ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਰਾਤ ਜਲਦੀ ਸੌਣਾ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਜਲਦੀ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਇਹਤਿਆਦ ਵਰਤਣੀ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਕਸਰਤ ਕਰਨਾ, ਜੰਕ ਫੂਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੈਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉਣੀ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ, ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੰਦਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨਾ, ਭੋਜਨ ਤੋਂ 30 ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ, ਤਾਜ਼ੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ, ਬੇ-ਲੋੜਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈਏ।

ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਹਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਸੈਲਫੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ, ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਟਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ ਸੈਲਫੀ ਸ਼ੋਕੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੋਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਖੋਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੈਲਫੀ ਜਾਂ ਸੈਲਫਾਇਟਿਸ ?

ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅਹਿਮ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੌਂਕ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ/ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਇੱਕ ਕ੍ਰੇਜ਼ ਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਫੇਸਬੁੱਕ, ਇੰਸਟਾਗ੍ਰਾਮ, ਵੱਟਸਐਪ, ਫਲਿੱਕਰ, ਪਿਕਾਸਾ ਅਤੇ ਟਵਿੱਟਰ ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਸੋਸ਼ਲ ਐਪਸ ਅਤੇ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਦ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖੁਦ ਦੇਖਣ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਣਵਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਬਕਸੇ ਵਾਲੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਰੀਲੂ ਵਾਲੇ ਕੈਮਰੇ, ਫਿਰ ਡੀਜੀਟਲ ਕੈਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੋਬਾਇਲ ਕੈਮਰਿਆਂ ਤੱਕ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੋਬਾਇਲ ਦੇ ਫਰੰਟ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਨੇ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਆਪ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਫੋਟੋ ਆਪ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਾਲ 2013 ਵਿੱਚ ਆਕਸਫੋਰਡ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ 'ਸੈਲਫੀ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਸੋਸ਼ਲ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਹਰ ਗਤੀਵਿਧੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਸੈਲਫੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਇੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ, ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜਾਂ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿੱਟਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ ਸੈਲਫੀ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇ ਨਾਲ, ਹੋਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਖੌਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਸੈਲਫੀ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁਹਰਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਾਲ 2017 ਵਿੱਚ ਸੈਲਫੀ ਦੇ ਰੁਮਾਂਚ ਨੇ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਮਰ (ਕ੍ਰਮਵਾਰ 22 ਅਤੇ 23 ਸਾਲ) ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ। ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮੇਰਠ ਦੇ ਕਰਖੇੜਾ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਟੈਂਕੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੈਲਫੀ ਤਸਵੀਰ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਪੈਰ ਫਿਸਲਣ ਕਾਰਨ ਦੋਨੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਡੇਢ ਸੌ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਟੈਂਕੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਆ ਡਿੱਗੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ 32 ਬੋਰ ਲਾਇਸੰਸੀ ਪਿਸਤੌਲ ਆਪਣੀ ਕੰਨਪਟੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸੈਲਫੀ ਲੈਂਦੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ 'ਚ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਅਜਿਹੀ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਵੀ ਆਈ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸੈਲਫੀ ਲੈਂਦੇ ਮੌਕੇ 21 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਧਰੁਵਰਾਜ ਰਾਊਲਜ਼ੀ ਆਪਣੀ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਵੈਨਾ ਡੈਮ ਵਿੱਚ ਪਿਕਨਿਕ ਮਨਾਉਣ ਗਏ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸਵਾਰ 11 ਨੌਜਵਾਨ ਜੋ ਕਿ ਸੈਲਫੀ ਲੈਣ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਸਤੁੰਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਡੈਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਲਟ ਗਈ ਅਤੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਸੈਲਫੀ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਨ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਅਹਿਤਿਆਤੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਹੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਟੂਰਿਸਟ ਸਪੋਰਟਸ ਤੇ 'ਸੈਲਫੀ ਡੇਂਜਰ ਜ਼ੋਨ' ਮਾਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪਰਫੈਕਟ ਫੋਟੋ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰ ਕੇ ਲਾਈਕ ਅਤੇ ਕੁਮੈਂਟ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਤਲਬ ਨੇ ਸੈਲਫੀ ਦਾ ਟ੍ਰੈਂਡ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੈਲਫੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਕਈ ਹਾਦਸੇ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਮੁੰਬਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਨੋ ਸੈਲਫੀ ਜ਼ੋਨ' ਵੀ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਨੋਟਿੰਘਮ ਟਰੈਂਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਤਿਆਗਰਾਜ ਸਕੂਲ ਆਫ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੀ ਰਿਸਰਚ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੈਲਫੀ ਖਿੱਚਣਾ ਇੱਕ ਡਿਸਆਰਡਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮੇਰਿਕਨ ਸਾਇਕੋਲੋਜੀਕਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਏ.ਪੀ.ਏ ਨੇ ਆਫਿਸ਼ਲ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੈਲਫੀ ਲੈਣ ਨੂੰ ਮੈਂਟਲ ਡਿਸਆਰਡਰ ਯਾਨੀ ਦਿਮਾਗੀ ਰੋਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ

ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ 'ਸੈਲਫਾਇਟਿਸ' ਰੋਗ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਰ - ਵਾਰ ਸੈਲਫੀ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 3 ਵਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੈਲਫੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਉਹ ਸੈਲਫਾਇਟਿਸ ਰੋਗ ਦੀ ਚਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੈਲਫਾਇਟਿਸ ਨਾਲ ਪੀੜ੍ਹਤ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਪਣਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਮੂਡ ਠੀਕ ਕਰਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਦੋਸਤੋ! ਆਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚਣਾ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਾਂਗੇ, ਪਰ ਜੇ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਗੁਆ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ? ਸੋ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਲਫੀ ਨੂੰ ਸੈਲਫਾਇਟਿਸ ਨਹੀਂ, ਸੈਲਫੀ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇਈਏ।

ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕਰਦਾ ਜਾਵਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬਾਹਰੀ ਰੂਪ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੈਲਫੀਆਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵੇਖ ਲਈਆਂ, ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸੈਲਫੀਆਂ ਵੀ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਨਾਗਿਰਕ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟ ਸਕੀਏ।

ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗਾਇਕੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਛੋਟੀ-ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਅਲਫਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਮਿਲਗੋਬਾ ਹੋ ਕਿ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ।

ਸੱਭਿਅਕ ਸਮਾਜ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਅਸੱਭਿਅਕ ਗਾਇਕੀ

ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਮੁਲਕ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿੱਚ ਗਾਏ, ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤ। ਜੋ ਸਬੰਧਿਤ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ 'ਤੇ ਝਾਤ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਗੀਤਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗਾਇਕ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗਾਇਕੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਛੋਟੀ-ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਅਲਫ਼ਾਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਮਿਲਗੋਬਾ ਹੋ ਕਿ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਕਲ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਹੀ ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਆਪਾਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅੱਜ ਦੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ, ਅਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ। ਅੱਜ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਮਿਆਰ ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਮੀਦ ਰੱਖਣੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਠੁੱਲ ਪਾਈ ਵੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ 95 ਫੀਸਦੀ ਗੀਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਭਾਬੀ-ਦੇਵਰ, ਜੀਜਾ-ਸਾਲੀ ਨੂੰ ਗੰਦੇ ਵਿਅੰਗਾਂ, ਗੰਦੀਆਂ ਵੀਡੀਉ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਪਲੀਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਧਨੰਗੀਆਂ ਮਾਡਲਾਂ ਦੇ ਨੰਗੇਪੁਣੇ' ਤੇ ਕੈਮਰਾ ਚਲਾ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਅਖੌਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਅਤੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਗੰਦੀ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਔਰਤ ਜਿਸਨੂੰ

ਘਰ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਪਰਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਟਾਂਵੇ-ਟਾਂਵੇਂ ਪਿੰਡਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਅਖੌਤੀ ਮਾਡਲਾਂ, ਗਾਇਕਾਂ, ਮੀਡੀਆ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਬੇ-ਪਰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਅਲੂੜ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੀਤ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਸਰਦਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂ ਪੱਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਕੇਸ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇ ਚੁੰਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਚੁੰਨੀ ਹੀ ਗ਼ਾਇਬ ਹੈ।

ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਹੀਣ ਗਾਇਕੀ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰ੍ਰੇਆਮ ਗੰਦਗੀ ਪਰੋਸ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੋ ਕਦੇ ਔਰਤ ਦੀ ਪੱਤ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ, ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਬਹੁੱਤ ਸੋਹਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਆ?
 ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀ ਗਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾ!
 ਨਹੀਂ ਸੁਰ ਦੀ ਸਮਝ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕੀ ਆ?
 ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਤਾਂ ਵੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾ!
 ਪੱਲਿਓਂ ਖਰਚ ਪੈਸੇ ਆਪੇ ਕਲਾਕਾਰ ਬਣ ਜਾ,
 ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾ!
 ਗੰਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਕੰਨ-ਰਸ ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਸਿਰੋਂ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਜਾ!

ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ, ਅਫੀਮ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਗੀਤ, ਨੌਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਪਰੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤਾਂ 'ਤੇ ਸਖਤ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਘਰੋਂ ਭਜਾਉਣਾ, ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਾਰਨ ਨੂੰ ਸੁਣਾਣਾ, ਪੀਰੀਅਡ ਮਿਸ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਲੜਾਈਆਂ, ਰੁਮਾਂਸ ਆਦਿਕ ਸੀਨ ਫਿਲਮਾਉਣੇ ਕਿਹੜੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਚੁਕਣਗੇ ?

ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਸੰਸਕਾਰਾਂ, ਅਣਖ, ਗ਼ੈਰਤ ਦੇ ਸੱਭ ਹੱਦ-ਬੰਨ੍ਹੇ ਤੋੜਦੀ ਹੋਈ, ਬੇਲਗ਼ਾਮ ਗਾਇਕੀ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਆਏ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਇਸਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਦਲਾ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗੀ। ਯੂ-ਟਿਊਬ ਜਾਂ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਰਜਨਾਂ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਉ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, 'ਇਕ ਲੜਕੀ ਜਾਂ ਲੜਕਾ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਲੜਕਾ ਉਸ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮੰਗਣੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਕੱਲਾ ਹੀ, ਲੜਕੀ ਦੇ ਘਰ-ਪਰਿਵਾਰ 'ਤੇ ਧਾੜਵੀ ਬਣ ਕੇ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਸ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ (ਜੋ ਕਿ ਵੀਡੀਉ ਸਕ੍ਰਿਪਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਹੱਥ ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ, ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਲਿਖਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਚੰਗਾ ਗਾਉਣ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਝੂਠ ਜਿਸ ਕਦਰ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਨਿਬੜੇਗਾ। ਕੁੱਝ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਵੀਡੀਉ ਵਿੱਚ ਸੂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਲ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇੱਕ-ਦੁਕਾ ਵਾਪਰੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਚੰਗਾ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ

ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਜੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤ ਪ੍ਰਥਾ ਚੱਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਸਬੰਧੀ ਕੁੱਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਈ ਉਕਤ ਬੋਥੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

ਹੁਣ ਕੋਈ ਗਾਇਕ ਜਾਂ ਗੀਤਕਾਰ ਇਸ਼ਕ ਹਕੀਕੀ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਇਸ਼ਕ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ੀ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦਾ ਗਾਉਂਦਾ? ਜਦਕਿ ਇਸ ਉਲਟ ਇਸ਼ਕ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕਾਮੁਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਸਿਹ ਹੈ।

ਸੋ, ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਕੰਮਲ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੋ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦਾ, ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬਾਬੁਲ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਲਣ ਲਈ ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਯਾਰ ਵੀ ਧਾੜਵੀ ਬਣ ਕੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਇੰਝ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਲੰਡੂ ਜਿਹਾ ਮੁੰਡਾ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਦੁਨਾਲੀ ਅਤੇ ਜੀਪ ਲਿਆ ਕੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਧੀ-ਭੈਣ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੇ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ, ਸੰਸਕਾਰ, ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ, ਇੱਜ਼ਤ, ਅਣਖ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰਤ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ ਹੈ? ਨੌਜਵਾਨ ਵੀਰੋ ਅਤੇ ਭੈਣੋ! ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਮੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਘਟੀਆ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੋ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬੱਚੋ।

ਮੇਰੀ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਕਿ ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਪਤਨੀ, ਧੀ, ਨੂੰਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਨ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਬਣਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਨਾਕਿ ਇੱਕ ਅਸਲੀਲ ਅਤੇ ਕਾਮੁਕ ਵਸਤੂ ਵੱਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰ ਰਹੀ ਅਸੱਭਿਅਕ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੱਈ ਜਾਵੇ। ਅੱਜ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਅਹਿਮ ਗੁਣ ਹੈ ਸਾਡੇ ਬੱਲਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਭਾਵ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ, ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ॥

ਜਦ ਵੀ ਬੋਲੀਏ ਭਲਾ ਬੋਲੀਏ!

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ 'ਜਦ ਵੀ ਬੋਲੀਏ, ਸੋਚ ਕੇ ਬੋਲੀਏ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਰਾ ਨਾ ਬੋਲੀਏ ਜੋ ਸੋਚਿਆ ਸੀ'। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੂੰਹੋਂ ਕੱਢੇ ਸ਼ਬਦ, ਮੁੜ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੜਬੋਲਾ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤਵੱਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਚੰਗਾ, ਮਿੱਠਾ, ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਅਤੇ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਸੁਨਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਾਡੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਸਲੀਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਲਗਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੰਗ ਰੂਪ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਲਗਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਅਟੱਲ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਝੱਟ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਬੋਲ ਸਹੀ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਿਠਾਸ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੂਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਜੋ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਥੋੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਭ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਅਹਿਮ ਗੁਣ ਹੈ ਸਾਡੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਭਾਵ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਉੱਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ, ਸਾਡੀ ਵਿਰਾਸਤ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: **ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆ ਤਤੁ ॥** ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਜਾਂ ਫਿਕਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਏ, **'ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲੀਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥ ਫਿਕੈ ਫਿਕਾ ਸਦੀਐ ਫਿਕੈ ਫਿਕੀ**

ਸੋਇ ॥ ਭਾਵ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਰੁੱਖੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਰੁੱਖੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੁੱਖਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੁੱਖਾ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਰੁੱਖੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਉਸ ਕਾਦਰ (ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਅੰਸ਼ ਵੱਜੋਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸਨੇ ਸਾਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਵ ਜਿਹੜੇ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਦ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਮਿਠ ਬੋਲੜਾ ਜੀ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥

ਹਉ ਸੰਮਲਿ ਥਕੀ ਜੀ ਓਹੁ ਕਦੇ ਨ ਬੋਲੈ ਕਉਰਾ ॥

ਕਉੜਾ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਨੈ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨੈ ਅਉਗਣੁ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰੇ ॥

ਭਾਵ: ਮੇਰਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਕਿ ਮੈਂ ਚੇਤੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ (ਕਿ ਉਸਦਾ ਕਦੇ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਿਆ ਯਾਦ ਆ ਜਾਏ, ਪਰ) ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਭਗਵਾਨ ਕੌੜਾ (ਖਰਵਾ) ਬੋਲਣਾ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, (ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਡਾ) ਕੋਈ ਭੀ ਔਗੁਣ ਚੇਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

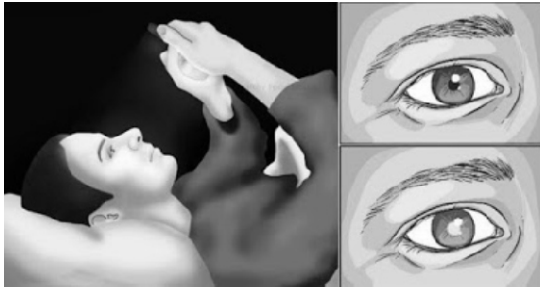
ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਕੌੜਾਪਣ ਕਿਉਂ ਹੋਵੇ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਭਲਾ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹਰ ਲਫਜ਼ ਸਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਾਚੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੁਰਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬਚਨ ਹਨ: **'ਟੂਟਿ ਪਰੀਤਿ ਗਈ ਬੁਰ ਬੋਲਿ'** ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਚਨ ਹਨ **'ਗੰਢੁ ਪ੍ਰੀਤੀ ਮਿਠੇ ਬੋਲ'**। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇ-ਲੋੜਾ ਅਤੇ ਬੇ-ਸਿਰ ਪੈਰ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ, **'ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਣੁ ਝਖਣੁ ਹੋਇ'** ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਚੁੱਪ-ਸੋ ਸੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ **'ਜਿਥੈ ਬੋਲਣਿ**

ਹਾਰੀਐ ਤਿਥੈ ਚੰਗੀ ਚੁਪ' ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਨਾ ਬੋਲਣਾ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇਪਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੋਂ ਮਿੱਠਾ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। **'ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਬੋਲ ਬੋਲਦੇ ਮਿਠਾ।'**

ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕੇਵਲ ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਖ਼ਾਤਰ ਝੂਠੀ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਲੋਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, 'ਮੂੰਹ ਮੇਂ ਰਾਮ ਰਾਮ, ਬਗਲ ਮੇਂ ਛੁਰੀ।' ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਮੂਹ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਬਦ ਭੰਡਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੀ/ਬਾਣੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, **'ਜਿਤੁ ਬੋਲਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਸੇ ਬੋਲਿਆ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਫਿਕਾ ਬੋਲਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਸੁਣਿ ਮੂਰਖ ਮਨ ਅਜਾਣ ॥'** ਇਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜਦ ਵੀ ਬੋਲੀਏ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਬੋਲੀਐ, ਜਿਸ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀਐ, ਭਲਾ ਬੋਲੀਏ, ਚੰਗਾ ਬੋਲੀਏ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲੀਏ।

ਮੋਬਾਇਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਨੀਲੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਨੁਕਸਾਨ-ਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰੈਟੀਨਾ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੌਲੀਕਿਊਲ ਸੈੱਲ ਕਿਲਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੋਜੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਕਿਊਲਰ ਡੀਜਨਰੇਸ਼ਨ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਲਾਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। 50 ਤੋਂ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਰੈਟੀਨਾ 'ਚ ਫੋਟੋਰਿਸੈਪਟਰ ਸੈੱਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੈੱਲ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਿਗਨਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜ਼ਰਾ ਬਚ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਤੋਂ...

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੋੜ ਹੈ 'ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ'। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਕਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਲੈਪਟਾਪ ਦਾ, ਪਰ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੇ ਇਸ ਚਮਤਕਾਰ ਨੇ ਕੰਪਿਊਟਰ/ਲੈਪਟਾਪ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਘਾਟਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ/ਲੈਪਟਾਪ 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੰਮ ਮੋਬਾਇਲ 'ਤੇ ਕੁੱਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰ., ਸਾਰੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਈ-ਮੇਲਜ਼ (ਬਿਜਲਈ ਡਾਕ), ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਾਇਲਾਂ, ਘਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਲਿਸਟ, ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫੋਟੋਆਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਉਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪਲ, ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟਾਂ ਦੇ ਖ਼ਾਤੇ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਦਾ ਹਰ ਸਾਧਨ, ਕਿਤੇ ਆਉਣ-ਜਾਣ ਲਈ ਬੱਸ/ਗੱਡੀ/ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਟਿਕਟ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਆਹ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਇੰਚ ਦੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ, ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਇਸਦਾ ਲਾਭ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਪਤਾ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਫਾਇਰ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਸਹੂਲਤ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਸਹਾਇਤਾ ਆਦਿ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਇੱਕ ਲਾਭਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਜਾਂ ਸੌਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਲਈਏ ਤਾਂ ਫ਼ਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ। ਜਿਸ ਵੀ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਯੰਤਰ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਫਾਇਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਵੀ ਲੁਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੇਵਲ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਸਾਡੀ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਕੁੱਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੇਵਲ ਫ਼ਾਇਦੇ ਲਈ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਖੋਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਫ਼ਾਇਦੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ-ਦਾਇਕ

ਬਣਾ ਲਈਏ ਜਾਂ ਇਹ ਨੁਕਸਾਨ-ਦਾਇਕ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਸਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਾਂ?

ਗੱਲ ਕੇਵਲ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿਉਂਜੁ ਕੁੱਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਖਬਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੁਰਖੀ ਬਣੀ ਕਿ, 'ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦਿਨ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 25 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।' ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਮੋਬਾਇਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਨੀਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਨੁਕਸਾਨ-ਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰੈਟੀਨਾ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੌਲੀਕਿਊਲਿਊਸ ਸੈੱਲ ਕਿਲਰ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਖੋਜੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਕਿਊਲਰ ਡੀਜਨਰੇਸ਼ਨ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਲਾ-ਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। 50 ਤੋਂ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਰੈਟੀਨਾ 'ਚ ਫੋਟੋਰਿਸੈਪਟਰ ਸੈੱਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੈੱਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਿਗਨਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੈਟੀਨਲ ਨਾਂ ਦੇ ਮੌਲੀਕਿਊਲ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਟੋਲੇਡੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਜੀਤ ਕੁਰਣਾ ਰਤਨੇ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, 'ਨੀਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਰੈਟੀਨਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।' ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਹਿਲੀ ਬੁਰੀ ਖਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਖਰੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸੜਕੀ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੱਜਤਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕਰਨਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਗਲਤ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਖਤਰਨਾਕ ਨਤੀਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇਸਨੇ ਕਈ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਦਲਾਵ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੈ ਸਮੇਂ ਦੀ ਖਪਤ। ਆਉ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਸਰ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹਲਕਾ ਅੰਨ੍ਹਾਪਣ, ਕਾਲਾ ਮੋਤੀਆ, ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ, ਯੂਵਾਇਟਿਸ ਅਤੇ ਪੁਤਲੀ ਦਾ

ਲੈਨਜ਼ ਨਾਲ ਚਿਪਕ ਜਾਣ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਲਗਾਤਾਰ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਟਿਕ-ਟਿਕੀ ਲਗਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖਿਚਾਅ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਰੈਟੀਨਾ ਦੇ ਮੈਕਿਊਲਰ ਏਰੀਆ (ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸੇ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਕੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਹਨੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਸਕਰੀਨ ਝਾਕਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਆਕੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਕਰਨਾ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣਾ, ਜਲਨ ਹੋਣਾ, ਜੀਅ ਮਚਲਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਰੰਗੀਨ ਗੋਲੇ ਦਿੱਸਣਾ ਵਰਗੇ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੀ ਲੇਟੇ ਰਹਿ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਰਦਨ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦਬਾਅ ਨਸਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਰਵਾਈਕਲ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ:

- ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।
- ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ।
- ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਲੱਛਣ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।
- ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਈ ਦੁਰਘਟਾਨਵਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।
- ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ 'ਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਕਾਰਣ ਉਹ ਆਪ ਵੀ 60 ਫੀਸਦੀ ਝੁਲਸ ਗਈ।

ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?

- ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੋਬਾਇਲ ਆਨ ਕਰਕੇ ਨਾ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇ।

- ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੇ ਕੰਨ ਰਾਹੀਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ।
- ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਫੋਨ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।
- ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
- ਮੋਬਾਇਲ 'ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ/ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦੇ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਕੁੱਝ ਖਾਸ ਸਮਾਂ ਮਿੱਥ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।
- ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਵੇਲੇ ਈਅਰ ਫੋਨ (ਹੈੱਡ ਫੋਨ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਫੋਨ ਕਾਲ ਦੀ ਥਾਂ ਮੋਬਾਇਲ 'ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ/ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦੇ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਿਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਾਅ ਸਕਦੀ ਹੈ।
- ਤੀਹਰੇ-ਵੀਹ (ਟ੍ਰਿਪਲ ਟਵੰਟੀ) ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਵੀਹ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਵੀਹ ਸੈਕਿੰਟ ਲਈ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ 20 ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਦੇਖੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।
- ਚਾਰਜਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਫੋਨ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਜਾਵੇ।

ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ (ਜਰਮਨ ਇੰਟਰ ਡਿਸਪਲੀਨਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਫਾਰ ਇਨਵਾਇਰਮੈਂਟਲ ਮੈਡੀਸਨ) ਦੇ 22 ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿੱਚ ਕਮੀ, ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ, ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ, ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ, ਦਿਮਾਗੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ (ਮਿਰਗੀ, ਲਿਊਕੀਮੀਆ, ਦਿਮਾਗੀ ਰਸੋਲੀ) ਆਦਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਬਾਵਜੂਦ ਸੱਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਅੱਜ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਵਿਅਸਥ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਿਤਾਬਾਂ/ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਗੱਲ ਇਸ ਮੋਹ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਬੱਸ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੋਬਾਇਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮੋਬਾਇਲ ਦੇ ਜਾਨੂੰਨ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੈਂਨੋ ਭਾਵੇਂ ਨਾਂਹ ਅੱਜ ਮਨੁੱਖ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਘੁੰਮਣਘੇਰੀ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਕੜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਚੰਗਾ ਪੱਖ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਸਾਈਟਾਂ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਹਣਾ ਜਾਂ ਵਧੀਆ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਬੈਰ! ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਦੀ ਇੱਕ ਹੱਦ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਣ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਸਤੋ! ਉਸ ਕਾਦਰ ਦੀ ਇਸ ਅਣਮੁੱਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਰੰਗ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਬਿਲਕੁੱਲ ਅਸਲ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ। ਆਉ! ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਨਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੀਏ। ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਦੇਈਏ, ਜ਼ਰੂਰ ਇੱਕ ਸੁਖਦ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਜਾਈਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ, ਨੌਜਵਾਨ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਤਾਂਡਵ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਸੜਕੀ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵੀ ਦਿਨ ਐਸਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਾਦਸਾ ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੌਤ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚਿੰਤਤ ਤਾਂ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ

ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ, ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਦੇ ਡਾਟਾ ਪੈਕ ਦੀ, ਬੱਸ ਇਹ ਤੇਜ਼ੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜਦ ਕਦੇ ਦੇਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ, ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਭੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਮੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਬਾਹਰ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਰੋਹੜੀ ਜਾਂ ਠੇਲ੍ਹਾ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਮੱਲ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਾਰਕਿੰਗ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਲਈ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਹਾਰਨ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਭਲਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਵਾਕੇਈ ਇੱਦਾਂ ਵੀ ਕਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਸਿਰਫ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਟਾਪਾਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਧੀਮੀ ਜਿਹੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਪੰਧ ਮੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਨਾ ਹਾਰਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ, ਨਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ, ਨਾ ਕਾਹਲੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਪਰਦੇ ਹਾਦਸੇ, ਨਾ ਭੀੜ-ਭੜੱਕਾ ਨਾ ਸੱਜਿਉਂ-ਖੱਬਿਉਂ ਇੱਕ ਦਮ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰ/ਗੱਡੀ/ਬਾਈਕ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ।

ਖੈਰ! ਅੱਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਕੁੱਝ ਸਕਿੰਟਾਂ/ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੋਟਰ-ਗੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਤੱਕ ਦੀ ਕਾਢ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਭਰਿਆ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਸਮੁੱਚੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਮੋਟਰ-ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹਾਂ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ, ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਣ ਦੀ ਕਾਹਲੀ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ, ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਸਟੰਟਬਾਜ਼ੀ (ਕਰਤੱਬ) ਦਿਖਾਉਣੇ, ਸੜਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਤਾਹੀ ਅਤੇ ਅਣਜਾਨਤਾ, ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਘੁੰਮਣਾ, ਸਰਦੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੰਘਣੀ ਧੁੰਦ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀਆ ਲਾਈਟਾਂ, ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਮੁੜਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੋਬਾਇਲ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ, ਮਾਨਵ ਰਹਿਤ ਫਾਟਕ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਮੋਟਰ-ਗੱਡੀਆਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਮੇਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਉਤੇ ਵਾਧੂ ਆਹਰ ਕਰਕੇ ਬਿਠਾਏ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ, ਨਾ-ਬਾਲਗਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪਹੀਆ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਇਹ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ 80 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸ਼ਨਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੁੜਨ ਲੱਗਿਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਗਲੇ ਵਾਹਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੱਢਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖੇ ਆਪਣਾ ਵਾਹਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੋੜ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਰਹੇ ਵਾਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਰੱਖਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਜਾਈਂ ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ-ਬੱਚੀਆਂ, ਨੌਜਵਾਨ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਇਸ ਮੌਤ ਰੂਪੀ ਤਾਂਡਵ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਇਸ ਸੜਕੀ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪ੍ਰਛਾਵੇਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਘੰਟੇ ਦੌਰਾਨ ਲਗਭਗ 56 ਸੜਕੀ ਹਾਦਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 16 ਮੌਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 1.39 ਲੱਖ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਲ 2015 ਵਿੱਚ 4 ਲੱਖ, 89 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 1 ਲੱਖ, 39 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ 55 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ 56 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਵਿੱਚ ਗੱਡੀਆਂ ਚਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 5 ਫੀਸਦੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 6.8 ਫੀਸਦੀ ਮੌਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸੜਕਾਂ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਈ ਕਾਰਣ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੇਕਰ ਸੜਕਾਂ ਮਾੜੀਆਂ (ਟੁੱਟੀਆਂ-ਭੱਜੀਆਂ) ਹਨ, ਜਾਂ ਸਾਈਨ ਬੋਰਡ, ਆਵਾਜਾਈ

ਸਬੰਧੀ ਸਿਗਨਲ ਅਤੇ ਟਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ 2 ਲੱਖ 13 ਹਜ਼ਾਰ 32 ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੂਚਨਾ ਬੋਰਡਾਂ ਤੋਂ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਪੀਡ ਬਰੇਕਰ ਕਾਰਨ ਵੀ 11008 ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ 3633 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੌਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੁਗੁਣੀ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋਵੇ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰਚ ਸਾਲ 2016 ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਰੋਡ ਸੈਫਟੀ ਬਿੱਲ 2016 ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ ਦੇ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ 'ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਵੇਂ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ੁਰਮਾਨਿਆਂ ਨੂੰ 20 ਗੁਣਾਂ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਵਹੀਕਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹੋ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਕੋਈ ਦੁਰਘਟਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਣ।

ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸੇ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵੀ ਦਿਨ ਐਸਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਾਦਸਾ ਨਾ ਵਾਪਰਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਮੌਤ ਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚਿੰਤਤ ਤਾਂ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸਿਆਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਭੰਡਾਰੀ ਪੁੱਲ ਤੋਂ ਐਲੀਵੇਟਿਡ ਪੁੱਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮੋਟਰ ਗੱਡੀ, ਕਾਰ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਹਨ ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ ਉਸਦੀ ਗਤੀ 50 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪੁਆਇੰਟ ਵੀ ਉੱਪਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਲੋਕ ਸੜਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਲ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਵੱਡੀ ਤਦਾਦ ਵਿੱਚ ਬੈਰੀਗੇਟ ਲਗਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਡਾਰ ਅਤੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਭੰਡਾਰੀ ਪੁੱਲ ਤੋਂ ਐਲੀਵੇਟਿਡ ਪੁੱਲ ਵੱਲ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬਾਜ਼ ਅੱਖ ਰੱਖੀ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ

ਚਲਾਨ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਵੀ ਆਵਾਜਾਈ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਗਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਐਸਾ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੜਕੀ ਹਾਦਸੇ ਰੋਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਪੁਲਿਸ ਸਖਤੀ ਵਰਤੇ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਇੰਸਸ ਧਾਰਕ ਦਾ ਲਾਇੰਸਸ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਬਿਨਾਂ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਟੈਸਟ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਲਾਇੰਸਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਹੋਣ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ। ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਤੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੂਰੀ ਚੇਤਨਤਾ ਨਾਲ ਸੜਕ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸਿਉਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਗਲੀਆਂ, ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪਹੀਆ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਧੀਮੀ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਹਰ ਮੋੜ 'ਤੇ ਹਾਰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਗਲੀ ਮੋੜ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹਗੀਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜਾਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ। ਆਵਾਜਾਈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਵਿੱਚ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਓਵਰਟੇਕ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੁਕੰਮਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹਤਿਆਤ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੇਲ-ਗੱਡੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਰਹਿਤ ਲਾਂਘੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਅੰਦਰ ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।

ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਜ਼ਰਾ ਮਾਸਾ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪ ਵੀ

ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਕਈ ਬੇਸ਼ਕਿਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੜਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੱਲ ਖ਼ਾਸ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਟੁੱਟੀਆਂ-ਭੱਜੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਮੁਰੰਮਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਤਲਮੇਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਜਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮੇਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸੜਕਾਂ ਉੱਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਲੰਗਰ/ਛਬੀਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸੜਕ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤੀ ਜਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਾਂਗੇ।

ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਤੀਰ ਤੁੱਕੇ ਜਾਂ ਅਟੇ-ਸਟੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼, ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ, ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ, ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵਰਗੇ ਪੱਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਕੇ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਭਾਵ ਉੱਦਮ ਕਰਨ ਦੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉੱਦਮ ਅੱਗੇ ਲਛਮੀ, ਪੱਖੇ ਅਗੇ ਪਾਉਣ (ਹਵਾ)।'

ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੰਤਰ ਹੈ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼'

ਇੱਕ ਸਫਲ (ਕਾਮਯਾਬ) ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਸਫਲਤਾ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਅਸਫਲਤਾ ਹੀ ਸਫਲ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਜਨਮ ਦਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਅਕਸਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਹਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹੋਏ, ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੋਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, 'ਫਲਾਣੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।'

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਲਿਓਨਾਰਡ ਪਿਟਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਅਕਸਰ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਕਮਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਫਲ ਹੋਣਾ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀ ਸਫਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਉਸਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ।'

ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਲ੍ਹੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪਵੇਗੀ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੰਤਰ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਾ-ਕਾਮਯਾਬੀ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਸਫਲਤਾ ਤੀਰ ਤੁੱਕੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਅਟੇ-ਸਟੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼, ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ, ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ, ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਵਰਗੇ ਪੱਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਕੇ 'ਕੋਸ਼ਿਸ਼' ਭਾਵ ਉੱਦਮ ਕਰਨ ਦੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉੱਦਮ ਅੱਗੇ ਲਛਮੀ, ਪੱਖੇ ਅਗੇ ਪਾਉਣ (ਹਵਾ)।' ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਸਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ,

ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉੱਦਮ ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, 'ਉਦਮ ਕਰੇਦਿਆ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਮਾਵਦਿਆ ਸੁਖ ਭੁੰਚੁ ॥' (522)

ਚੱਲੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸੱਚੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ, ਜਦ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਕੇਵਲ 9 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਦ ਉਹ 21 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। 24 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਾਪਾਰ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। 26 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। 27 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ 34 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। 45 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੀਨੇਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਅਤੇ 47 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉੱਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 49 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸੀਨੇਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰ ਗਿਆ ਪਰ 52 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ ਸੀ। ਕੀ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅਬਰਾਹਮ ਲਿੰਕਨ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਮੰਨੋਗੇ? ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਫਿਰ ਵੀ ਜੀਅ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਭਟਕਣਾ ਮੰਨਿਆ ਨਾ ਕਿ ਸਫਰ ਦਾ ਅੰਤ।

ਹਰ ਵਾਰ ਉਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਹ ਇੱਕ ਉੱਚ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਾਂ? ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਫੈਸਲੇ ਲਉ:

- ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇੱਕ ਮਕਸਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ।
- ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਚੁਣੋ।
- ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਉ।
- ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਨਾ ਸਮਝੋ।

- ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੋ।
- ਸਕਾਰਤਮਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੋ।
- ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਸਮੇਂ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਉ।
- ਆਪਣੀਆਂ ਹਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਨਾ ਸੁੱਟੋ।
- ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ
ਦੂਰ-ਅੰਦੇਸ਼ੀ ਅਪਣਾਉ।

ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉੱਦਮ ਭਾਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਦੇ ਨਾ ਛੱਡੋ ਨਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਔਕੜ ਵੇਲੇ। ਬੱਸ ਰੱਬ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਜਿਸਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰ ਵੱਡਾ-ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਔਖਾ-ਸੌਖਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਰਹੋ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਮਿਹਨਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ, ਫਿਰ ਅਸਫਲਤਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਤੁਹਾਡੀ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਫਲਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਹਰ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰ ਸਕੋਗੇ।

ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਖੁਸ਼-ਮਿਜਾਜ਼ ਚਿਹਰਾ,
ਮਨ ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਛੋਟਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ
ਆਦਰ, ਸਾਡੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ, ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਦੁੱਖ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸੱਭ
ਕੁੱਝ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਸਹਿਜੇ ਹੀ
ਸਿੱਖ ਲਵਾਂਗੇ।

ਆਓ! ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੱਭੀਏ

ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੁੱਟ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਸਲ ਸੁਹਜ ਸੁਆਦ ਵੀ ਮਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਕਸਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਦੁੱਖ ਵੇਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮੀਆਂ/ਖਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਉਲੂਮਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਖ਼ੈਰ! ਵਿਸ਼ੇ ਵੱਲ ਆਈਏ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਲਾ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਦੇ ਹੀ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦਾ ਖਚਿੱਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਪੈਸੇ ਦੀ ਦੌੜ, ਦਮਕ-ਦਮਕ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੱਜਣਾ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਟਾਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਸ਼ੈਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੀਦਣ ਜਾਂ ਅਪਨਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਦੌਲਤ-ਸ਼ੌਹਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਮੰਨ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ, **'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਸਭੁ ਬਿਨਸੀਐ'** ਭਾਵ ਜੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਤੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਰਹੀ ਗੱਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ/ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਬੜੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਹਨ, **'ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ'** ਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਵਨਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਇੱਕਠੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਇਹਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਬਾਬਤ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ

ਮਿਲਦਾ ਹੈ, 'ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜੇ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥ ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ' ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਲੈਣੀ ਹੀ ਅਸਲ ਸੁੱਖ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਇੱਕ ਢੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾ ਕੇ ਐਸਾ ਰੱਜ, ਸਬਰ, ਸੰਤੋਖ ਅਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਜਿਹੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਖ੍ਰੀਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਨਾ ਹੀ ਹੱਟਾਂ 'ਤੇ ਵਿਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਹਰੋਂ ਲੱਭਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਲੱਭਣੀਆਂ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਅੰਦਰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਖੋਜਣਾ ਪਾਵੇਗਾ, ਖੋਜਣ 'ਤੇ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਹ ਸੱਭ ਤਾਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਜ ਨੂੰ ਜੀਅ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉੱਠਦੇ ਹਾਂ। ਦੇਖੋ! ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਨ ਜਿਊਣ ਲਈ ਮਿਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁੱਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਉਹ ਉੱਠ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਏ। ਦੂਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਭਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਰੋਗ ਸੀ, ਕਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਰਾਮ ਦੀ ਨੀਂਦਰ ਸੁੱਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਦ ਉੱਠੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਅਚਾਨਕ ਵਿਗੜ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਦਾ ਮੁਕਾਮਲ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਥਾਂ ਮੱਲੀ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲ ਨਿਗਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਰੱਬ ਲਈ ਸੋਚਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਾਨੂੰ ਨਿੱਕੀਆਂ-ਨਿੱਕੀਆਂ ਪਰ ਬੇਹੱਦ ਕੀਮਤੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਖੁਸ਼-ਮਿਜਾਜ਼ ਚਿਹਰਾ, ਮਨ ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ, ਛੋਟਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਆਦਰ, ਸਾਡੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ, ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰ ਦੇਵੇਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਦੁੱਖ ਵੇਲੇ ਵੀ

ਅਸੀਂ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਹੱਸਦੇ-ਹੱਸਦੇ ਸਹਿ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਾਕ,
'ਦੁਖੁ ਨਾਹੀ ਸਭੁ ਸੁਖੁ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ ॥

ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਸਭੁ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੇ ਹਾਰ ਨਹੀ ਸਭ ਜੇਤੈ ॥'

(ਭਾਵ: ਜੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅਨੰਦ ਹੀ ਅਨੰਦ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ, ਹਰੇਕ ਭਲਾ ਹੀ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।) ਵਾਲੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸੋ ਆਉ! ਬਾਹਰੋਂ ਪੈਸਾ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ 'ਮਨ ਖੋਜਿ ਮਾਰਗੁ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੱਭਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੀਏ।

ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉੱਚੇ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਤਾਪ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੰਗ-ਰੂਪ-ਢੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਵਿਘਟਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਛੇਤੀ ਕੀਤਿਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਸੜਦੇ ਹਨ ਨਾ ਹੀ ਗਲਦੇ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਸੈਂਕੜੇ/ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਣਾ, ਸਾੜਨਾ ਅਸੰਭਵ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾੜਿਆਂ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਧੂੰਆਂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਹਰੀਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਲਾਸਟਿਕ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਸਾਜ ਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ:

ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਅਨੁ ਆਪੇ ਆਕਾਸੁ ॥

ਵਿਚਿ ਆਪੇ ਜੰਤ ਉਪਾਇਨੁ ਮੁਖਿ ਆਪੇ ਦੇਇ ਗਿਰਾਸੁ ॥

(ਮ:4, ਪੰਨਾ 302)

ਕਰਤੇ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਪਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੁਮੁੱਲੇ ਸੋਮਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਬਹੁਤ ਘਾਤਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਅਣਗਿਹਲੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਸਮੇਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਰਜਾਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਜ਼ਰਾ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਗੋਲਾਰਡ ਨੈਲਸਨ ਨੇ ਵਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜੇਹਾਦ 1962 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਨ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਨ ਐਫ.ਕੈਨੇਡੀ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਅਜੇ ਅਮਰੀਕਨ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜਸੀ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੁੱਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਨ ਐਫ.ਕੈਨੇਡੀ ਅਤੇ ਗੋਲਾਰਡ ਨੈਲਸਨ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਗੋਲਾਰਡ ਨੈਲਸਨ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮੰਚ ਤੋਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ।

ਆਖਿਰ ਯੂਨੈਸਕੋ ਦੀ 1969 ਦੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ 'ਧਰਤ ਦਿਵਸ' ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 22 ਅਪਰੈਲ 1970 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਧਰਤ

ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਲੋਕਰਾਜੀ ਦਿਹਾੜਾ ਬਣਿਆ ਜੋ 193 ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 20 ਮਿਲੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੱਦਾਂ ਤੋੜ ਕੇ, ਇਕੱਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਲਾਰਡ ਨੈਲਸਨ ਨੂੰ 'ਧਰਤ ਦਿਵਸ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁੰਨ 16 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਕੂਲੀ ਬੱਚੀ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਡਰੈੱਸ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ ਦੀ ਵੀ ਮਾਹਰ ਸੀ, ਨੇ ਧਰਤ ਦਿਵਸ ਦਾ ਝੰਡਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ 193 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਬਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਰ ਸਾਲ ਧਰਤ ਦਿਵਸ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਤ ਦਿਵਸ 2018 ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਗਲੋਬਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਹ ਪਦਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਉੱਚੇ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਤਾਪ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੰਗ-ਰੂਪ-ਢੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੈਵਿਕ ਵਿਘਟਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਛੇਤੀ ਕੀਤਿਆਂ ਨਾ ਤਾਂ ਸੜਦੇ ਹਨ ਨਾ ਹੀ ਗਲਦੇ ਹਨ। ਬਲਕਿ ਸੈਂਕੜੇ/ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਣਾ, ਸਾੜਨਾ ਅਸੰਭਵ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾੜਿਆਂ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਧੂੰਆਂ ਹਵਾ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਕਚਰੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਲਾਸਟਿਕ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ, ਡਿਸਪੋਜੇਬਲ, ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲੰਮਾਂ ਸਮਾਂ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੀਵਰੇਜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਅਵਾਰਾ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਗਲ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂ.ਐਨ.ਓ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਬਹੁਦਿਸ਼ਾਵੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਪਲਾਸਟਿਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਰੀਸਾਈਕਲਿੰਗ ਅਤੇ ਮੁੜ ਡਿਜ਼ਾਈਨਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਯੂ ਐਨ ਓ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਯੂ ਐਨ ਈ ਪੀ) ਦੀ ਈਅਰ ਬੁੱਕ ਦੇ 11ਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ

ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕਾਰਨ ਜਨ-ਜੀਵਨ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਉਤੇ ਮੰਦਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯੂ.ਐਨ.ਈ.ਪੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਚਿਮ ਸਟੀਅਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, 'ਆਧੁਨਿਕ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਉਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।'

ਯੂ.ਐਨ.ਈ.ਪੀ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਵਾਲੀ 'ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ' ਕਰਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, 'ਵਿਆਪਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫੈਲੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਕਚਰੇ ਨਾਲ ਜਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ 13 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਸਾਲਾਨਾ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।'

ਅੱਜ ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਘਟਾਉਣ, ਉੱਥੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁੱਲ ਬੰਦ ਕਰਨ। ਅੱਜ ਪਲਾਸਟਿਕ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਧੂਰਾਪਣ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਮਰਨ ਤੱਕ, ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਸੌਣ ਤੱਕ, ਘਰ ਤੋਂ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਘਰ ਤੱਕ, ਖ਼ੀਦੋ-ਫ਼ਰੋਖਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲੇ ਕੀ ਬਲਕਿ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਪਲਾਸਟਿਕ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸਬੰਧ ਬਣਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ/ਲੈਪਟਾਪ, ਮੋਬਾਇਲ, ਚਾਰਜਰ, ਟੀ.ਵੀ. ਰਿਮੋਟ, ਐਨਕਾਂ ਦੇ ਫਰੇਮ, ਟੂਥ-ਬਰੱਸ਼, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਿਡਾਉਣੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ, ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ, ਡਿਪੋਸੇਬਲ, ਕੁਰਸੀਆਂ/ਮੇਜ਼, ਘਰੇਲੂ ਜਾਂ ਦਫ਼ਤਰੀ ਸਮਾਨ, ਸਜਾਵਟੀ ਸਮਾਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੇ ਪੈਕਟ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਕੈਰੀ ਬੈਗਜ਼ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ 2005 ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਾਨ-ਬਾਇਓਡਿਗ੍ਰੇਡੇਬਲ ਪਲਾਸਟਿਕ ਕੈਰੀ ਬੈਗਾਂ ਜਾਂ ਕਨਟੇਨਰਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਥਰਮੋਕੋਲ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁਕੰਮਲ

ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਰੋਕਥਾਮ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਲਾਸਟਿਕ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਹੋਣੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਹਰ ਉਹ ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਇਸ ਧਰਤੀ ਘਰ/ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਾਤੀ, ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਉੱਥੇ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪਰਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ੇਦਾਰਾਂ, ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ, ਦੋਸਤਾਂ/ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਪੈ ਰਹੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਈਏ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕਰੀਏ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਗਲਣਸ਼ੀਲ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈਏ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਵਿਕ੍ਰੇਤਾਵਾਂ, ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ ਲਈ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਮਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਬਾਹਰੋਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਖ਼ੀਦਣ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਹੀ ਟਿਫ਼ਨ ਵਗ਼ੈਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਨਾ ਚੁੱਕਣੇ ਪੈਣ। ਇਸਦੀ ਥਾਂ ਪੇਪਰ (ਕਾਗਜ਼) ਦੇ ਬੈਗ ਜਾਂ ਜੂਟ ਦੇ ਬੈਗ ਵੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸੌਖਿਆਂ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਮੌਮੀ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਲੂ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਪਲਾਟਿਕ ਰਹਿਤ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ 180 ਦਿਨਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਖਿਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਜਾਵਾਂ ਸਾਲ 2017 ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ 7 ਨਵੇਂ ਗ੍ਰਹਿ (ਪਲੈਨੇਟ) ਲੱਭੇ ਹਨ ਜੋ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਮਨ ਖੋਜ ਮਾਰਗੁ ॥' ਭਾਵ ਇਹ ਮਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੈ ਖੋਜਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਸਰੂਫ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਖੋਜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, 'ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰ ਤਲੈ

ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ॥ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ)

ਨਵਾਂ ਖੋਜਣਾ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਖੋਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ (?) ਇਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਚੰਨ ਉੱਤੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਤਿਆਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਜੋ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਜੀਦਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣਾ ਵੀ ਉਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਅਤੇ ਧਰਤੀਆਂ ਲੱਭਣ, ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ, ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਾਦ ਰੱਖਣਯੋਗ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾਂਹ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸਾਜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਮੁਕੰਮਲ ਜੀਵਨ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਣੀ ਧਰਤ ਨੂੰ, ਵਾਤਾਵਰਨ, ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਸੁੱਧ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਮਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਹ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਖੋਜ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ 10ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ : ਕੁੱਝ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ...

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨੀਆਂ, ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਰੇਡੀਉ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੋਣੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟੀ.ਵੀ. ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਡੀ.ਡੀ. ਵੰਨ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਦੇ ਨਿਉਜ਼ ਬੁਲੇਟਿਨ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਟੀ.ਵੀ. ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਫ਼ਸੀਲ ਦਾ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਦੇ। ਸਮਾਂ ਬਦਲਦਾ ਗਿਆ ਟੀ.ਵੀ. ਉੱਤੇ ਚੈਨਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੋ ਹੋਏ, ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਅਤੇ ਅੱਜ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਤਾਂ ਚਾਰ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਖ਼ਬਰ, ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛੱਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਸੇਜ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਦੀ ਵੀਡੀਉ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਇਰਲ ਕਰਨਾ ਆਮ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਕਹਿ ਲਉ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਣ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖ਼ੈਰ-ਖੁਆਹ ਬਣ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੰਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸੋਚਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖ਼ਬਰ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਤੈਅ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਡੀ ਨੈਤਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁੱਝ ਵੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਮਿੰਟ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ, ਖ਼ਬਰ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗ਼ਲਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਨਾਲ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨ ਰਹੀਏ।

ਖ਼ੈਰ ! ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਵਾਇਰਲ ਹੁੰਦੇ ਆਡੀਉ/ਵੀਡੀਉ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਾਪਰੀਆਂ ਕੁੱਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਉਜ਼ ਦੇ ਬਾਰੇ। ਧਾਰਮਿਕ ਆਸਥਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ/ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬਣੇ ਵੀਡੀਉ

ਕਲਿੱਪ ਕੁੱਝ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆਵਾਂ ਕੁੱਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਤੋਂ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੱਜਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਆਈ ਕਿਸੇ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹਾ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਆਡੀਉ ਕਲਿੱਪ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬੱਚੇ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਿੱਖੀ ਚੀਜ਼ ਵੱਜ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਵਾਜ਼ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੇ ਇਸ ਮੈਸਜ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਰਚਾ ਵੱਟਸਐਪ ਦਾ ਮਾਲਕ ਚੁਕੇਗਾ', ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੇ ਬੱਸ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਹਰ ਮੋਬਾਇਲ 'ਤੇ ਇਹ ਆਡੀਉ ਕਲਿੱਪ ਅਤੇ ਉਕਤ ਬੱਚੇ ਦਾ ਆਈ.ਕਾਰਡ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੱਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਕਤ ਆਡੀਉ ਕਲਿੱਪ ਅਤੇ ਆਈ ਕਾਰਡ ਡੀ ਫੋਟੋ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ੇਅਰ ਹੁਣੇ ਨਾ ਰੁਕੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਹੋਛੀ ਮੱਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ' ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਲੰਗਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਵੀਡੀਉ ਕਲਿੱਪ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਉੱਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵੀਡੀਉ, ਫੋਟੋਆਂ, ਸਕਰੀਨ ਸ਼ਾਰਟ ਵਗ਼ੈਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਧਰਮ ਜਾਂ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਬੰਧੀ ਜਨਤਕ ਮੁਆਫ਼ੀ ਵੀ ਮੰਗੀ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਤੋਂ ਸ਼ੇਅਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਥੱਲੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੋ। ਕਈ ਵਾਰ ਗੁਰੂਆਂ/ਪੀਰਾਂ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਬ ਕੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਜਿਵੇਂ 21 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਖੋਜ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜ ਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ 10ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖ਼ੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼, ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਰ ਸੁਨੇਹੇ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ, ਸਮਝਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਉਸਾਰੂ, ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੋਵੇ।

ਸੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਨੇਹੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਤਸਦੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਕੇ ਹੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੋ। ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ, ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ, ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਸਾਡਾ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਸੁਨੇਹਾ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਕੀ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ।

ਵੈਸੇ ਵੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ, ਕਸਰਤ, ਆਰਾਮ ਲਈ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗਤਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹਾਦਰ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਵੀ (17 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ) ਗਤਕਾ ਖੇਡਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਜੇਤੂ ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਲਾ - ਗਤਕਾ

ਗੱਤਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਜੰਗਜੂ (ਜੰਗੀ) ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੰਗ/ਯੁੱਧ ਸਬੰਧੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਲਾ ਸਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮਰਦ ਜਾਂ ਔਰਤ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਖੇਡ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਡਾਂਗਾਂ-ਸੋਟਿਆ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬਚਾਉ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰੱਖਣਾ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖਤੀ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਹੱਲੇ-ਮੁੱਹਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰ. 283 'ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ, 'ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਦਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਦਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘਾਂ (ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ) ਦੇ ਹੇਠ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਤਾ ਖ਼ੁਦ ਇਸ ਮਨਸੂਈ ਜੰਗ (ਮਨਸੂਈ ਭਾਵ ਬਨਾਉਟੀ ਜੋ ਅਸਲ ਨਹੀਂ) ਦਾ ਕਰਤੱਬ ਦੇਖਦੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਅਰ ਜੋ ਦਲ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਖਸ਼ਦੇ।'

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰ. 395 ਪੁਰ ਗਤਕਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ, 'ਗਦਾਯੁੱਧ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੰਗ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਡੰਡਾ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਚੰਮ ਦਾ ਖੋਲ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਗਤਕਾ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫਰੀ (ਛੋਟੀ ਢਾਲ) ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਆਦਮੀ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।'

ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਖੇਡਾਂ ਜੁੱਡੋ ਕਰਾਟੇ ਜਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਲਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿੱਖ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਲਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਸਦਾ ਸਿਹਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗਤਕੇ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ/ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ/ਫੈਡਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਅਖਾੜਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਹ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡ ਬਣੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗਤਕੇ ਦਾ

ਨਾਂ ਤੇ ਕੱਪ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਇਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਖੇਡ ਗਤਕਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਇਸਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਖੇਡ ਨੀਤੀ 2010 ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 7.2 ਵਿੱਚ ਹੋਰਨਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦੇ ਕੇ ਗ੍ਰੈਡੇਸ਼ਨ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੈ ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਗਤਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹਾਦਰ ਜਰਨੈਲ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਵੀ (17 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ) ਗਤਕਾ ਖੇਡਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਜ਼ਰੀ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਜੇਤੂ ਬਣਿਆ ਸੀ।

ਇਸ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਾਨੂੰ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਸਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੀਆਂ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਣ ਦਾ ਸਹਿਮ ਬਣਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਤਕੇ ਅਸਲ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸੱਕ ਗਤਕੇ ਸਬੰਧੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਗਤਕਾ ਖੇਡਣ ਦੀ ਰਿਵਾਇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਜੋ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹਿੱਤ ਸ਼ਸਤਰ ਰੱਖਣਾ, ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਸੰਭਾਲਣ/ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉੱਦਮ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉੱਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਗਤਕੇ ਨੂੰ ਖੇਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਖੇਡ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ/ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਾਈ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਕਦਾਚਿਤ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖੇਡਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕ ਲੈਣ, ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ?

ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਤੇ ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਐਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਡਰਾਵਣੀ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ-ਦਾਇਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਤਕੇ ਦੀ ਅਸਲ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਲੁਪਤ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਸਟੰਟਬਾਜ਼ੀ ਵਾਂਗ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਭਾਰੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਲੰਘਾਉਣੀਆਂ, ਭਾਰੀ ਦੋ-ਪਹੀਆ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ, ਚੋ-ਪਹੀਆ ਵਾਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਣਾ, ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਟਿਊਬਾਂ ਤੜਵਾਉਣਾ, ਹਦਵਾਣੇ/ਨਾਰੀਅਲ ਭੰਨਣੇ, ਜਾਂ ਕੱਚ ਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਥਣਾ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕਰਤੱਬ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਹਥੌੜੇ ਨਾਲ, ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਰੱਖ ਕੇ ਤੋੜਨੇ.. ਸੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਖੇਡ ਹੈ ਅਤੇ ਗਤਕੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਚਾਲੂ ਹੋਈ? ਇਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਟੰਟਬਾਜ਼ੀ/ਬਾਜ਼ੀਗਿਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕਲਾ ਗਤਕਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ਖ਼ਾਤਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗ਼ੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚ ਜਾਣਦੀਆਂ ਗ਼ਲਤ ਰਿਵਾਇਤਾਂ (ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ) ਨੂੰ ਇਸ ਗਤਕਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪ੍ਰਚਾਰਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਗਤਕਾ ਖੇਡ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਇੱਕ (ਗਤਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰੀ ਕਰਤੱਬ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ) ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਟੰਟ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਾਥੀ ਦਾ ਸਿਰ ਹਥੌੜੇ ਨਾਲ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਿੰਨਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਅਤੇ ਦਰਦਨਾਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ.. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਖ਼ੈਰ! ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਸਿਰਕੱਢ/ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਕੁੱਝ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਗਤਕਾ ਖੇਡ ਬਾਰੇ ਬਣਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਗਤਕਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਗਤਕੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪੰਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਆਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ ਗਤਕੇ ਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰੂਪ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਇਸ ਕਲਾ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨੂੰ ਤਰਾਸ਼ਣ ਲਈ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦ ਮੰਜੀਆਂ ਬੁਣਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਗਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ: ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਜੇ ਸੁਖ ਸੁੱਤਾ ਲੋੜੀਏ, ਮੰਜੀ ਉਣੋ ਸੋਮਵਾਰ'। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਬੜਾ ਔਖਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਤੋਂ ਹਫਤੇ ਰੁਟੀਨ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਹਿਮ-ਭਰਮ

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਹਿਮ ਜਾਂ ਭਰਮ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਵੰਨਗੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਗਨ, ਅਪਸ਼ਗਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਕੇਵਲ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਜਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਦਿਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਦੇ ਸੋਮਵਾਰ ਦੇ ਦਿਨ ਨਾਲ ਮੱਸਿਆ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਜੁੜ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਚੇਤ ਜਾਂ ਭਾਦਰੋਂ ਮਹੀਨੇ ਐਸਾ ਸੰਜੋਗ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਜੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਸੱਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਦ ਮੰਜੀਆਂ ਬੁਣਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬੁਣਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਗਨ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ: ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਜੇ ਸੁਖ ਸੁੱਤਾ ਲੋੜੀਏ, ਮੰਜੀ ਉਣੋ ਸੋਮਵਾਰ'। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ-ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੋਮਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਬੜਾ ਔਖਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤੇ ਰੁਟੀਨ ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵਧੀਆ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਕੇਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ (ਸਿਰ ਨਹਾਉਣਾ) ਅਪਸ਼ਗਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਗਲਵਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਮੱਝ ਵੀ ਛੱਪੜ/ਟੋਬੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਹੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦਾ ਦਿਨ ਮੰਨ ਕੇ, ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਮੰਗਲਵਾਰ ਜਾਂ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਅਪਸ਼ਗਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਮੰਗਲ ਬੁੱਧ ਨਾ ਜਾਈਏ ਪਹਾੜ, ਜਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ੀ ਜਾਈਏ ਹਾਰ।'

ਬੁੱਧਵਾਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ 'ਬੁੱਧ ਕੰਮ ਸ਼ੁੱਧ'। ਬੁੱਧਵਾਰ ਨਵੇਂ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਪਾਉਣਾ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਬੁੱਧ ਸ਼ਨਿਚਰ ਕੱਪੜੇ, ਗਹਿਣਾ ਐਤਵਾਰ'। ਉੱਥੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ 'ਬੁੱਧਵਾਰ ਉਭੇ ਨਾ ਜਾਈਏ, ਜੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਪਾਈਏ' ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਬੁਰਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਵੀਰਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਦਿਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਿਨ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਉੱਥੇ ਭੈਣਾਂ ਆਪਣੇ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਅਖੇ; ਵੀਰਵਾਰ ਦੇ ਵਿਛੜਿਆਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਛੇਤੀ ਕਿਤੇ ਫਿਰ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਘਰੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਵੀਰਵਾਰ ਨਾ ਜਾਈਏ ਲੰਮੇ, ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਬਹੀਏ ਨਿਕੰਮੇ'।

ਸੂਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਜੁੰਮੇ ਦਾ ਦਿਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਬਹੁਤ ਮਾਨਤਾ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਕਰਵਾਰ ਬਾਹਰ ਖੇਡਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਹਾ; 'ਸੂਕਰ ਜਿਹੜਾ ਖੇਡਣ ਜਾਏ, ਬਾਂਹ, ਗੋਡਾ ਜਾਂ ਲੱਤ ਭੰਨਾਏ।'

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ (ਸ਼ਨੀਵਾਰ) ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਡਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਲੋਹਾ, ਤੇਲ ਆਦਿ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਪੁੰਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਨੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਕਿਤੇ ਸ਼ਨੀ ਦੇਵਤਾ ਨਰਾਜ਼ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਛਨਿਛਰ ਨੂੰ ਜੋ ਸ਼ਨੀ ਧਿਆਏ, ਸਭ ਬਲਾਅ ਉਸਦੀ ਟਲ ਜਾਏ।' ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਲੋਹਾ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਜਾਂ ਨਹਿਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਮਾੜਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇਹਾ ਕਿ, 'ਐਤਵਾਰ ਨਾ ਲੰਘੇ ਪਾਰ, ਜਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ੀ ਆਵੇ ਹਾਰ'। ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਂ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਲੋਕ ਜਿੱਤੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹਾਰ ਨਾ ਜਾਣ। ਪਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਨੀਏ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਐਤਵਾਰ ਜਾਣੀਏ, ਹੱਟਾਂ ਲਿੱਪਣ ਬਾਣੀਏ'। ਭਾਵ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਬਾਨੀਏ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌਂਕੜੀਆਂ 'ਤੇ ਪੌਚਾ ਫੇਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਹਫ਼ਤਾ ਭਰ ਗ੍ਰਾਹਕੀ ਪੈਂਦੀ ਰਹੇ। ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ

ਗੁਰੁਵਾਰ ਜਾਂ ਰਵੀਵਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਖੈਰ! ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਲੋਕ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਹਿਮ-ਭਰਮ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਇੱਕਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਸੱਭ ਕੁੱਝ ਮਨੁੱਖੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕਿ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਇੱਕਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣੀਏ ਅਤੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰੀਏ।

ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ **ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਦਿਨਸੁ ਸੁਹਾਵੜਾ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਵੈ ਚਿਤਿ ॥ ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਵਿਸਰੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਫਿਟੁ ਭੁਲੇਰੀ ਰੁਤਿ ॥** ਭਾਵ: ਉਹੀ ਦਿਨ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਮਾਮਤਾ ਦੀ ਯਾਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਹੀ ਦਿਨ, ਮੌਸਮ ਜਾਂ ਰੁੱਤ ਧਿਰਕਾਰ ਯੋਗ ਹੈ ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।'

ਇਸ ਲਈ ਰੱਬੀ ਰਜਾ/ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਜੀਵਣ ਜਿਊਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਸ਼ਗਨ-ਅਪਸ਼ਗਨ ਦਾ ਵਹਿਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਮਤਾ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, **'ਸਗੁਨ ਅਪਸਗੁਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥'** ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, **'ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝਹੁ ਅੰਧੁ ਗੁਬਾਰੁ ॥ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਸੇਵਹਿ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ ॥'** ਭਾਵ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਥਿਤੀ/ਵਾਰ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਰਖ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਆਉ! ਫ਼ਾਲਤੂ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਰਮ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਈਏ, ਸਦਾਚਾਰਕ ਜੀਵਣ ਜੀਵੀਏ, ਖੁਸ਼ ਰਹੀਏ।

ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਬਦਲਾਵ ਆਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜਿਊਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ। ਪਣਡੁੱਬੀ, ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ, ਰਾਕੇਟ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ, ਬਨਾਉਟੀ ਹੱਥ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮਕਬੂਲ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਕਰਣਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ/ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ।

ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੀਏ...

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਪੁਸਤਕ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।' ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਬਦਲਾਵ ਆਏ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜਿਊਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ। ਪਣਡੁੱਬੀ, ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ, ਰਾਕੇਟ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ, ਬਨਾਉਣੀ ਹੱਥ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮਕਬੂਲ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਉਪਰਕਰਣਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ/ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਔਗੁਣ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਤਕਨੌਲਜੀ ਸਬੰਧੀ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਪਰ ਜੇਕਰ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬਾਂ/ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਹਿਤ ਨੇ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਦਿਹਲੀਜ਼ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਘਰ ਨੂੰ ਬੌਧਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਖਣਾ ਘਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਕੌੜਾ ਸੱਚ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਤੱਕ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਤਿਉਹਾਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਉੱਥੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਵਜੋਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ/ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਭਰਪੂਰ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉੱਥੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ

ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਬਰਟ ਸਾਊਥੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀਆਂ ਦੋਸਤ ਹਨ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸਹਾਰੇ ਦਾ ਅਤੇ ਦਰਦ ਵਿੱਚ ਅਰਾਮ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।'

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸਾਡਾ ਆਦਮ ਨਿਰਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਜੁ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬੜੀ ਔਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿਲੇਬਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਸ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਜਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬੜੀ ਵਾਜ਼ਬ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਜੋ ਇੱਥੇ ਲਿਖਣੀ ਕੁਥਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, 'ਕਾਨੂੰਨ, ਥਾਣੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਹਾਲਤ ਅਤੇ ਮੁਰਖਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਉਦੋਂ ਉੱਨਤੀ ਕਰੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਥਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣਗੀਆਂ।' ਹੁਣ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਬਾਰੇ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬੜੇ ਖੂਬ ਹਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, 'ਮੈਂ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਉਹ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਵਰਗ ਬਣ ਜਾਏਗਾ।' ਪਰ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੀ ਲੋਕ ਘੱਟ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦਿਨ ਮਿੱਥ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਤੋਂ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਸਤਕ ਦਿਵਸ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੁਸਤਕ ਦਿਹਾੜਾ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1923 ਨੂੰ ਸਪੇਨ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦਕਿ 1923 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਿਨ ਗੁਲਾਬ ਦਿਨ ਵੱਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਲੋਕ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸੇ ਦਿਨ ਸਪੇਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਮਿਗੁਏਲ ਦੇ ਸਰਵਾਂਤੇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ

ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਿਨ ਸਪੇਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਬਣਿਆ।

ਇਤਫ਼ਾਕਨ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦਾ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਦਿਨ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ ਦੀ ਜਨਮ ਅਤੇ ਮੌਤ (1564-1616 ਈ:) ਵੀ ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਿਗੂਲ ਦੇ ਸਰਵਾਂਤੇਸ, ਪੇਰੂ ਦੇ ਇੱਕ ਗਾਰਸੀਲਾਸੋ ਡੀ ਲਾ ਵੇਗਾ (ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1616) ਜੌਸੇਪ ਪਲਾ (ਸਪੇਨ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1981), ਪੀ.ਐੱਲ. ਟਰੇਵਰਸ (ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲਕਾਰ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1996) ਦੇ ਦਿਹਾਂਤ ਇਸ ਦਿਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਾਰੀਸ ਦਰੂਓ (ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1918) ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਨਾਬੋਕੋਵ (ਰੂਸੀ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਵਲਕਾਰ), ਮੈਨੁਇਲ ਮੇਜ਼ੀਆ ਵਲੇਜ਼ੋ (ਕੋਲੰਬੀਆਈ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1923) ਅਤੇ ਹਾਲਦਾਰ ਲੈਕਸਨੈਸ (ਆਈਸਲੈਂਡ ਦਾ ਲੇਖਕ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ 1902) ਜਿਹੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਬੈਰ! 'ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਸਤਕ ਦਿਵਸ' ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਦਿਵਸ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਯੂਨੈਸਕੋ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 'ਯੂਨੈਸਕੋ ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਸਤਕ ਰਾਜਧਾਨੀ' ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਲ, ਜੋ 23 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਸਾਲ 2005 ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਸਤਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਦੇਸਤੋ! ਚੰਗੀ ਕਿਤਾਬ ਰੂਹ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੇ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਇੱਕ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੁਆਦ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ 'ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ॥' ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੋਚਣਾ ਕਿਉਂ? ਆਉ! ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰੀਏ!

ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹੀਏ, ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਾਰੀਏ! ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸੰਵਾਰੀਏ!!

ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਲਾਸਟਿਕ, ਲੋਹਾ, ਸਟੀਲ, ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਵੇਲੇ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਕੁੱਝ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਓ! ਮਾਲਾ ਫੇਰੀਏ

ਮਾਲਾ ਫੇਰਨਾ, ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ, ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ, ਗੁੱਟ ਨਾਲ ਲਪੇਟਣਾ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਜਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸੰਤ ਸੁਭਾਉ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਜਾਂ ਮਾਲਾ ਜੱਪਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅੱਜ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਵੀ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲਾ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਫੇਰਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲਾ ਹੱਥ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਫੇਰਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਫੇਰਨਾ ਭਾਵ ਚੰਗਿਆਈਆਂ, ਸ਼ੁੱਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣਾ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਫੇਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣਾਂ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਸੁਟਣਾ। ਕੁੱਝ ਮਾਲਾਵਾਂ ਐਸੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਮਣਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਲਾਵਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਨ। ਉੱਥੇ ਮਾਲਾ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਧਾਤ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਲਾਸਟਿਕ, ਲੋਹਾ, ਸਟੀਲ, ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਗ਼ੈਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਵੇਲੇ ਮੂੰਹ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਕੁੱਝ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਖ਼ੈਰ! ਇਹ ਇੱਕ ਲੰਮੇ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮੰਨੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਵਾਇਤ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਵੀ ਬੇਇਮਾਨੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ,

ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ/ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਅੰਦਰੋਂ ਛਲ, ਕਪਟ ਅਤੇ ਫ਼ਰੇਬ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਸੀ ਕਿ ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪਖੰਡੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪਾਜ ਉਘੜਦੇ ਹੋਏ ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਕੀਤਾ: 'ਗਲਿ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟੰ ॥ ਦੁਇ ਧੋਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਕਮਾਟੰ ॥ ਜੇ ਜਾਣਸਿ ਬ੍ਰਹਮੰ ਕਰਮੰ ॥ ਸਭ ਫੋਕਟ ਨਿਸਚਉ ਕਰਮੰ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਉ ਧਿਆਵੈ ॥ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਟ ਨਾ ਪਾਵੈ ॥' (ਪੰਨਾ 440) ਭਾਵ: ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ, ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਤਿਲਕ ਲਗਾ ਕੇ, ਅੱਧ-ਨੰਗੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪੂਰੇ ਧਰਮੀ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਧਰਮ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਵੇ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਦਾ ਅਸਲ ਢੰਗ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਸੱਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਦ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨੋ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦਿਖਾਵਾ, ਫੋਕੇ ਕਰਮ ਹੀ ਹਨ। ਅਸਲ ਧਰਮ ਕਰਮ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ 'ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਦੇ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ' ਹੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਹੀ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਗਲ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਅਡੰਬਰ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਦਿਆਂ ਫ਼ੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, 'ਕਬੀਰ ਮੇਰੀ ਸਿਮਰਨੀ ਰਸਨਾ ਉਪਰਿ ਰਾਮੁ ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਸਗਲ ਭਗਤ ਤਾ ਕੇ ਸੁਖੁ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥1॥' (ਪੰਨਾ 1364) ਭਾਵ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਿਮਰਨੀ 'ਮੇਰੀ ਮਾਲਾ' ਕੀ ਹੈ? ਦਾ ਜੁਆਬ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੁਬਾਨ/ਜੀਭ ਉੱਪਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਮੇਰੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨਵਾਨ 'ਭਗਤ' ਇਥੇ ਹੋਏ ਗੁਜਰੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਾਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਅਸਲ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਧੋਤੀ ਉਜਲ ਤਿਲਕੁ ਗਲਿ ਮਾਲਾ ॥ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪੜਹਿ ਨਾਟ ਸਾਲਾ ॥ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਮਾਇਆ ਮਦੁ ਪੀਆ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ ਸੁਖੁ ਥੀਆ ॥4॥ (ਪੰਨਾ 832) ਭਾਵ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਰਾ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਾ ਕੇ, ਮੱਥੇ ਉਪਰ ਤਿਲਕ ਲਗਾ ਕੇ, ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾਵਾਂ ਵੀ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਬਾਹਰੋਂ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਅਸਲ ਸੱਚ/ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਮੋਹ ਦੀ

ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ '**ਕੰਠ ਰਮਣੀਯ ਰਾਮ ਰਾਮ ਮਾਲਾ ਹਸਤ ਉਚ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਣੀ ॥ ਜੀਹ ਭਣਿ ਜੋ ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਉਧਰਣੰ ਨੈਨ ਨੰਦਨੀ ॥32 ॥ (ਪੰਨਾ 1356)**' ਭਾਵ: ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗਲੋਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਲੋਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਟਿਕਾਉਣ ਲਈ ਮਾਲਾ ਦੀ ਥੈਲੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ (ਹਸਤ ਉਚ-ਇੱਕ ਥੈਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਥੱਲੇ ਜਮੀਨ ਨੂੰ ਨਾ ਛੂਹੇ) ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤ-ਸਲਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਭਗਤ ਕਬਰ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, '**ਕੰਠੇ ਮਾਲਾ ਜਿਹਵਾ ਰਾਮੁ ॥ ਸਹੰਸ ਨਾਮੁ ਲੈ ਲੈ ਕਰਉ ਸਲਾਮੁ ॥ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੋਊ ਸਮਝਾਵਉ ॥(ਪੰਨਾ 479)**' ਭਾਵ: ਜੀਭ ਉੱਤੇ ਰਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਮੇਰੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਭਾਵ ਸਿਮਰਨੀ ਹੈ। ਉਸ ਰਾਮ ਨੂੰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਮਨ-ਤੀਰਥ ਅਤੇ ਜੀਭ/ਜੁਬਾਨ ਉੱਤੇ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਮ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਬੀਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨ ਹੀ ਤੀਰਥ ਅਤੇ ਹੱਜ, ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਾਮ ਹਨ।

ਸਮੁੱਚੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ, ਉਸਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਢਾਲਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਾਲੇ ਸੁੱਭ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ, 'ਹੁਣ ਜਾਗ ਜਾਉ! ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਹੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾ 'ਸਕਿੱਪਰ ਕੋਟਸ' ਨੇ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ 120 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਆਦਤ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਆਪਕਾ ਨੇ ਇੱਕ ਅਧੂਰੀ ਪੰਗਤੀ ਲਿਖ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪੰਗਤੀ ਸੀ, 'ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ?' ਇਸ ਬਾਰੇ 85 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਆਏ। ਇਹਨਾਂ 14-15 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ 85 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ 5 ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਕਾਊਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਜੁਆਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ, 'ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਕੁੱਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ ਕਿ, 'ਉਹ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਆਨਲਾਈਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।' ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ, 'ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮੈਸੇਜ਼ ਨੂੰ ਡਲੀਟ ਕਰ (ਮਿਟਾ ਸਕਦਾ) ਸਕਦਾ ਹਾਂ।' ਅਜਿਹੇ ਜੁਆਬ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਕਤ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ, 'ਹੁਣ ਜਾਗ ਜਾਉ! ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਹੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਅ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਅਤੇ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਰ ਕਿਵੇਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।'

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਅਟੱਟ ਅੰਗ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਜਾਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਲੁਕਵੀਂ-ਛਿਪਵੀਂ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਟਕਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਕਲੀ ਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀਰੋ ਵਜੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕੁੱਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉੱਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਪੱਖੋਂ, ਕੱਖੋਂ ਹੌਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ (ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ) ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਟਿਮ ਬਰਨਰਸ ਲੀ ਨੇ ਵੈੱਬ ਦੇ 29 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੇ, 30ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬਲਾਗ 'ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ, 'ਇਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉਵੇਂ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਰਕਾਰਾਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਗਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਸਮੇਤ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਚ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਚੌਕੰਨੇ ਰਹੀਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਬਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਤੀਤ ਕਰਿਆ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ/ਹਰਕਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋਸ਼, ਜਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਪੁੱਤਾਂ ਵਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਰਗੀ ਭੈੜੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ “ਸੋਸ਼ਲ ਡਰਿੰਕ” ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਹਰ ਬੋਤਲ ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਰਗ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਤੁ ਮਇ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ...

ਅਗਸਤ 2017 ਮਹੀਨੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ, ਕਿ 'ਪੱਟੀ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਬੋਲੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਈਏ ਕਿ ਨਸ਼ੇ' ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੱਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਨਸ਼ਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ 19 ਸਾਲ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 32 ਸਾਲ ਹੈ। ਪੱਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਰਾ ਜੱਦੀ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪੱਟੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨੌ-ਲੱਖੀ ਪੱਟੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਪੱਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਗੱਲ ਇੱਕਲੇ ਪੱਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਭੈੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ, ਨੌਜਵਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹ ਘੁੱਟਣ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਪੰਜ+ਆਬ (ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ) ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਗਦੇ ਛੇਵੇਂ ਦਰਿਆ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇਖ ਕੇ, ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਪੰਜਾਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁੱਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸਾਫਿਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ: “ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦਰਿਆ ਇੱਥੇ, ਰੱਬ ਵਾਲੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਨੇ।”

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੱਭਰੂ ਪੁੱਤਾਂ ਵਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਰਗੀ ਭੈੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ “ਸ਼ੋਸ਼ਲ ਡਰਿੰਕ” ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਹਰ ਬੋਤਲ ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਵਰਗ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀਆਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ (W.H.O.) ਨੇ

ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ 8 ਲੱਖ ਲੋਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਲੋਕਾਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੇਧ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ: **ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥ ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥** (ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ. 1, ਪੰਨਾ 156) ਕਿ ਆਪਣੇ ਹੀਰੇ ਵਰਗੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਨਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਂ ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛੋਟਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਘਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੇਚਣ, ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਵੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਸਮੇਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ਰੇਆਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸਨੂੰ ਸਰੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵਧੀਆ, ਸੱਸਤਾ ਅਤੇ ਸੌਖਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਟੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਡਿਵਲਪਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਸਰਵੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ 53 ਫੀਸਦੀ ਆਦਮੀ ਅਤੇ 48 ਫੀਸਦੀ ਔਰਤਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਆਦੀ ਹਨ।

ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਜੋ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਪੁੱਛਿਆਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਚੀ ਲਏ ਤੋਂ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਿਆਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਗੁਆ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਲਕੋਹਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਖਤ ਵਰਜਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆ ਸੀ; **ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਮਤਿ ਦੂਰ ਹੋਇ, ਬਰਲ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਆਇ ॥ ਆਪਣਾ ਪਰਾਇਆ ਨ ਪਛਾਣਈ, ਖਸਮਹੁ ਧਕੇ ਖਾਇ ॥ ਜਿਤੁ ਪੀਤੈ ਖਸਮੁ ਵਿਸਰੈ, ਦਰਗਾਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ ਝੂਠਾ ਮਦੁ ਮੂਲਿ ਨ ਪੀਚਈ ਜੇਕਾ**

ਪਾਰਿ ਵਸਾਇ ॥ (ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ 3, ਪੰਨਾ 554)

ਭਾਵ ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਰਹੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਵੀ ਧੱਕੇ ਪੈਣ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਸਰ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ 'ਤੇ ਸਜਾ ਮਿਲੇ, ਅਜਿਹੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਕਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇਕ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ 20 ਤੋਂ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣਾ 10 ਤੋਂ 15 ਲੱਖ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਜਿਗਰ ਸੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੀਲੀਆਂ, ਕੈਂਸਰ ਜਾਂ ਹਾਰਟ ਫ਼ੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੂਰੂ ਵਿਚ ਮੋਟਾਪਾ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸੋਕੜਾ, ਗਠੀਆ, ਹਾਦਸਿਆਂ ਅਤੇ ਦੁਰਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬਨੋਸੀ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਫ਼ੁਰਮਾਣ ਹੈ **ਇਤੁ ਮਦਿ ਪੀਤੈ ਨਾਨਕਾ ਬਹੁਤੇ ਖਟੀਅਹਿ ਬਿਕਾਰ ॥**

(W.H.O) ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਪੰਜ ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਨ 2030 ਤੱਕ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਢਾਈ ਗੁਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਿਗਰਟ ਜਾਂ ਬੀੜੀ ਵਿਚ ਜੋ ਤੰਬਾਕੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਸੁਕਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਗਰਟ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਰ ਵਿਜ਼ਿਲ ਸਕਾਟ ਨੇ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿਗਰਟ (ਅੰਦਰੋਂ ਭਰੀ ਹੋਈ) ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਨਲਕੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਇੱਕ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਤਾਂ ਜੋਤ ਜਗ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਇੱਕ ਮੂਰਖ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।' ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਦੀ ਉਮਰ ਸਾਡੇ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਕੋਟੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਲਹੂ ਨਾੜੀਆਂ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਹੂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦੀਵੀਂ ਨਜ਼ਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧੀ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੰਬਾਕੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: **ਕੁੱਠਾ, ਹੁੱਕਾ, ਚਰਸ, ਤੰਬਾਕੂ, ਗਾਂਜਾ, ਟੋਪੀ, ਤਾੜੀ, ਖਾਕੂ ॥**

ਇਨ ਕੀ ਔਰ ਨ ਕਬਹੂੰ ਦੇਖੈ, ਰਹਿਤਵੰਤ ਸੇ ਸਿੰਘ ਬਿਸੇਖੈ ॥

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਪਦਅਰਥ:- ਟੋਪੀ (ਚਿਲਮ), ਤਾੜੀ (ਤਾੜ ਦੀ ਮਦਿਰਾ ਸ਼ਰਾਬ), ਖਾਕੂ (ਚੰਡੂ, ਅਫ਼ੀਮ ਦਾ ਧੂਆਂ ਤੰਬਾਕੂ ਵਾਂਗ ਪੀਣਾ। ਤੰਬਾਕੂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਈ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਨ, ਸੁਪਾਰੀ, ਖੈਨੀ, ਜ਼ਰਦਾ, ਸਿਗਾਰ, ਹੁੱਕਾ, ਗੁਟਕਾ ਅਤੇ ਸਿਗਰੇਟ/ਬੀੜੀ ਵਗ਼ੈਰਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਤਿਉਹਾਰ ਮੌਕੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਤੰਬਾਕੂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ, ਸੂਟੇ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਚਿੱਥ ਕੇ, ਸੁੰਘ ਕੇ ਜਾਂ ਪਾਈਪ ਵਗ਼ੈਰਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇੱਕ ਅਮਰੀਕੀ ਵਿਗਿਆਨੀ ਜੇਮਸ ਅਲਬਰਟ ਬੋਨਸੈਕ ਨੇ ਸੰਨ 1880 ਵਿੱਚ ਸਿਗਰੇਟ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਸ਼ਾ ਸਿਗਰੇਟ ਰਾਹੀਂ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਸਿਗਰੇਟ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬ੍ਰਾਂਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸੋਸ਼ਲ ਡਰਿੰਕਸ ਵਾਂਗ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਨੇ ਸਫ਼ਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਪਰਦੇ (ਸਿਨੇਮਾ) ਰਾਹੀਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਫੈਸ਼ਨਪ੍ਰਸਤੀ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸਿਨੇਮਾ (ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪਰਦੇ 'ਤੇ) ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣ ਪੂਰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਮੌਤਾਂ ਇਸ ਤੰਬਾਕੂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਾਹਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤੰਬਾਕੂ ਵਿੱਚੋਂ 21 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕੋਟੀਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਕੋਟੀਨ ਦੀ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਨਾਲ 6 ਬਿੱਲੀਆਂ ਜਾਂ 2 ਕੁੱਤੇ ਮਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 8 ਬੂੰਦਾਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰਲੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਜਿਹਾ ਇਸਦਾ ਸੇਵਨ ਨਾੜੀ ਤੰਤਰ ਦੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕੋਮਲ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਤੰਬਾਕੂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ 'ਅਲਕਤਰੇ' ਦੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ

ਪਦਾਰਥ, ਨੱਕ, ਮੂੰਹ, ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ, ਗਲੇ, ਜੀਭ, ਗੁਰਦੇ ਅਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੇ ਵਿੱਚ 'ਅਲਕਤਰੇ' ਨਾਲ 'ਐਂਫੀਸੀਮਾ' ਨਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੈਂਸਰ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਤੜਪ-ਤੜਪ ਕੇ ਜਾਨ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸਹੜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਤਾਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਉਹ ਮਾਸੂਮ ਲੋਕ ਜੋ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਕਈ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੰਬਾਕੂ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਦੌਰਾਨ 10 ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਸਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ 2 ਜਾਂ 3 ਸਿਗਰਟਾਂ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਸੇਵਨ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 1 ਮਈ 2004 ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਸਿਗਰਟ/ਬੀੜੀ ਪੀਣ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਨੇਮੇ, ਪਾਰਕ, ਪੈਦਲ ਰਸਤੇ, ਬੱਸ ਅੱਡੇ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਰੇਲ ਦੇ ਡੱਬੇ, ਜਨਤਕ ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਤੰਬਾਕੂ ਸੇਵਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਕੁਲ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਿਰਤਾਜ ਹੀਰੋਇਨ ਦੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮੈਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਬਰਾਊਨ ਸ਼ੁਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ। ਸਮੈਕ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ 10-20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਭੂਸਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 15 ਕਿਲੋ ਤੱਕ ਵਜ਼ਨ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੈਕ ਦਾ ਆਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ, ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਜਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੱਗਣ ਵਿੱਚ ਕਾਬਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪੱਛਮੀ ਨਕਲ ਹੇਠ ਅੱਜ ਸਿਨੇਮਾ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਖਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ, ਸਿਗਰੇਟ ਆਦਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿੱਖ ਦੇ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਾਨ, ਮਸਾਲੇ, ਸਿਗਰੇਟ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅੱਧ-ਨੰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ, ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਉਤਸੁਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅਸਲੀਲ ਗਾਇਕੀ ਨੇ ਸਭ ਹੱਦ-ਬੰਨ੍ਹੇ ਟੱਪ ਕੇ ਨਵਾਂ ਮੀਲ ਪੱਥਰ ਗੱਡਿਆ ਹੈ।

ਇੱਕ ਖ਼ਬਰ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਜਵਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਜਦਕਿ ਕਦੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਜ਼-ਗਜ਼ ਚੌੜੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਜਵਾਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੁੱਭਰੂਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਦਾ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਮੁਕਾਮ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਸਾਡੀ ਜਵਾਨੀ ਡੁੱਬ ਕੇ ਗੋਤੇ ਖਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਆਉਣ। ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਆਦਾਰੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਰਾਹੀਂ ਫਿਲਮਾਂ, ਸੀਰੀਅਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜਾਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੀਨਾਂ (ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ) 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਲ-ਫਰੂਟ, ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਮੱਖਣ, ਲੱਸੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਫ਼ਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਲਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਜੀਵਣ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਕਲਾਸਾਂ, ਕੈਂਪ ਅਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਪਿੰਡ, ਗਲੀ, ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਰੁਧ ਵੱਡੇ ਹੋਰਡਿੰਗ ਬੋਰਡ ਲਗਾਏ ਜਾਣ। ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਡਾਂ, ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਆਦਿ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਆਪ ਵੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਾ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣ ਬਣਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ, ਧਾਰਮਿਕ,

ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤਿੱਖਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਪੂਰਨ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਬੰਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਨਾ ਹੋਣ ਬਲਕਿ ਨਸ਼ਾ ਵੇਚਣ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਵੇ ਜੇਹਾ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਰਗੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹਿਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਪੰਥਕ ਸੇਵਕ ਵੀਕਲੀ, ਲਾਹੌਰ 10 ਸਤੰਬਰ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਅੱਗੇ ਹੈ:

“ਐ ਪਿਆਰੇ ਮਿਸਟਰ ਕਿੰਗ ਬਹਾਦਰ, ਐ ਸਾਡੇ ਸਿਰਤਾਜ਼ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਰ ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ! ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਵਾਰਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰੀਏ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਲੰਕ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਰਾਬ ਖਾਨਾ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਦਾ ਲਈ ਇਸ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਦੁਕਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਰਹੇ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਪੁਰ ਸਦਾ ਉਕਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਰ ਆਪ ਦੀ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲੇਗੀ।”

ਆਉ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਮਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੋਈਏ।

ਅਸੀਂ 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇੰਟਰਨੈੱਟ' ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉਵੇਂ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਰਕਾਰਾਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਗਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਸਮੇਤ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਚ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇੰਟਰਨੈੱਟ

ਇੰਟਰਨੈੱਟ (ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੈੱਟਵਰਕ) ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਾਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ/ਕਰੋੜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ, ਸਿੱਖਿਅਕ, ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਲ ਬਿਜਲਈ, ਤਾਰਹੀਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਜਾਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਤਰਤੀਬ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਉਸਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਾਭ-ਹਾਨੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਵਸਤੂ ਬਾਰੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ ਡਬਲਯੂ (ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ) ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਟਿਮ ਬਰਨਰਸ ਲੀ ਨੇ ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਦੇ 29 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਲਾਗ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜੋ ਅੱਜ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਦਰਅਸਲ 29 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਚ 1989 ਵਿੱਚ 'ਟਿਮ ਲੀ' ਅਤੇ 'ਰਾਬਰਟ ਸਾਈਲਊ' ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਵਰਲਡ ਵਾਈਡ ਵੈੱਬ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ 30ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਬਲਾਗ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ, 'ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਅੱਧੀ ਅਬਾਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਹਨ ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਬਾਦੀ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ? ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਾਕੀ ਅੱਧੀ ਅਬਾਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਵੈੱਬ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਪੇਸ (ਥਾਂ) ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਫਤ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਤਸਵੀਰ ਬਦਲਦੀ ਹੋਈ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਕੇਵਲ 1-2% ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਸਪੀਡ 'ਤੇ ਡਾਟਾ ਪੈਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦਾ

20% ਜਾਂ ਇਸਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕੇ ਹੀ ਚੰਗੀ ਸਪੀਡ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਪੈਕ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਯੋਗ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਉਪਯੋਗ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇਹੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ 'ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇੰਟਰਨੈੱਟ' ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਉਵੇਂ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰੋਬਾਰੀ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਰਕਾਰਾਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਗਤ, ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਸਮੇਤ ਹਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।'

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਅੰਸ਼ ਟਿਮ ਬਰਨਰਸ ਲੀ ਦੇ ਬਲਾਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਤੋਂ ਉਲਟ, ਸਮਾਜ/ਸੱਭਿਅਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਥ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਕੀ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹਰ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਪੈਸਿਆਂ ਰੂਪਿਆਂ ਦੀ ਠੱਗੀ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਨਕਲੀ ਆਈਡੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕਰਨਾ, ਮੋਹ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ, ਮਾਨਸਿਕ ਲੁੱਟ ਕਰਨਾ, ਗੀਤ/ਸੰਗੀਤ ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲਦੀ ਪਾਇਰੇਸੀ ਦੀ ਖੇਡ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣਾ ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਅਤੇ ਠੀਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਬੱਸ ਅੰਗੂਠਾ ਦੱਬਣ ਦੀ ਦੇਰ ਹੈ ਕਿ ਅੱਖ ਝਪਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਔਜ਼ਾਰ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਜ ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉੱਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਮਿਲੀ ਹੈ? ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ? ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਸਨੇ

ਕਿਸ ਦੇ ਪੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨੈੱਟ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਹੈ? ਇੰਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਪਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਕੀ ਹਨ? ਕੀ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਉ, ਫੋਟੋ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਇਤਿਆਦਿ।

ਇਹਨਾਂ ਕੁੱਝ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਗਰੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਬਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਹੀ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸਦਉਪਯੋਗ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਰੋਆ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਕੂਲਾਂ/ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਮੀਨਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵਿੱਚ ਖੁੱਭ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅਮੁੱਲਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਾਰਥਕ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਿਹਤ, ਕਸਰਤ, ਖੇਡਾਂ, ਪਰਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਮੇਲ ਜੋਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਮੋਹ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ/ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਿਉਂ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ 'ਅਕਲ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਕੇ, ਆਕੜ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠਣ' ਵਾਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ...

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, 'ਜੇ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਮਿੱਠਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ 'ਮਾਂ' ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਉਸ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਇਨਸਾਨ ਜੰਮਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੇ ਮਾਂ ਜਿੰਨਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਸਾਡੀ 'ਮਾਂ ਬੋਲੀ'। ਭਾਵ ਜੋ ਬੋਲੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਲੋਚੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਕਿਸ ਇਲਾਕੇ, ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਠੀਕ ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁੱਲ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣਾ/ਸਮਝਣਾ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰਨਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੋਲਣ, ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਔਗੁਣ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ/ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਇੱਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਥਾਂ-ਪੁਰ-ਥਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਰੁਖੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼ ਉੱਠਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਤਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ

ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ।

ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗੰਭੀਰ, ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਕਾਨੂੰਨ (ਐਕਟ) ਬਣਾ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਲਤ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ/ਬਾਰਵੀਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੱਕ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਝ ਲਗਭਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਾਡੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁੱਢ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਬੱਝਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਨੀਂਹ ਪੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ। ਜਿੱਥੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਪੈਂਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖਣਾ, ਸਮਝਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ 'ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ' ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਮਾਮਲੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮਾਧਿਅਮ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਯੋਧਿਆਂ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲੱਖ ਚਾਹੁਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੂਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਹੌਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰ ਉਪਰਲੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਦਰਜੇ ਤੱਕ ਹਿੰਦੀ ਹੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਕੋਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣੀ, ਪੜ੍ਹਨੀ, ਬੋਲਣੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਰ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕੇਵਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਸਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਉਹਾਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਘਾਟਾਂ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਸਤਕਾਂ/ਸਾਹਿਤ

ਨਾਂ-ਮਾਤਰ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਬੋਰਡ ਵੀ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਸੋ ਆਉ! ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਈਏ ਤਾਂ ਕਿ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਾਇਰ ਫਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾ ਲਿਖਣਾ ਪਵੇ,

**'ਮੁੱਠਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਨੁੱਕਰੇ ਹਾਂ ਬੈਠੀ,
ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸਤਾਰ ਰਬਾਬੀਆਂ ਦੀ।
ਪੁੱਛੀ ਬਾਤ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਫ ਮੇਰੀ,
ਵੇ ਮੈਂ ਬੋਲੀ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ।'**

ਇਸ ਲਈ 'ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਉਗੇ, ਕੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੁਲ ਜਾਉਗੇ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਕੇਵਲ ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੀਏ! ਉਸਤਾਦ ਦਾਮਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕਵਿਤਾ ਆਪ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ:

**ਮੈਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਈ ਵਾਰੀ,
ਤੂੰ ਲੈਣਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਨਾਂ ਛੱਡ ਦੇ।
ਗੋਦੀ ਜਿਦੀ 'ਚ ਪਲ ਕੇ ਜਵਾਨ ਹੋਇਓ,
ਉਹ ਮਾਂ ਛੱਡ ਦੇ ਤੇ ਗਰਾਂ ਛੱਡ ਦੇ।
ਜੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਈ ਕੁਕਣਾ ਈ,
ਜਿੱਥੇ ਖਲਾ ਖਲੋਤਾ ਉਹ ਥਾਂ ਛੱਡ ਦੇ।
ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ, ਲੋਕੀ ਆਖਦੇ ਨੇ
ਤੂੰ ਪੁੱਤਰਾ! ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਛੱਡ ਦੇ।**

ਪਰ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰ ਖੁਸ਼ੀ/ਗਮੀ ਦੇ ਸਬੰਧੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ (ਸੂਬਿਆਂ) ਵਿੱਚਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਕੰਪਨੀਆਂ) ਦਾ ਸਮਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਦਸਤਖਤ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਕਢਵਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਰਸੀਦ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਕਾਲਜ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ ਆਏ ਜਾਪਾਨੀ ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਤੋਮੀਓ ਮੀਜੋਕਾਮੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣਾ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੀ ਅਤੇ ਸੌਖੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾਟਕਾ ਦੇ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਓ ਦਾ ਤਜ਼ਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਾਸਤੇ ਘੋਲ ਅਰੰਭ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਜਦ ਬੇਗਾਨਿਆਂ ਦਾ ਇੰਨਾ ਮੋਹ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫ਼ਰਤ/ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਿਉਂ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ 'ਅਕਲ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਕੇ, ਆਕੜ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠਣ' ਵਾਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਨੂੰ ਬਾਬੂ ਫਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸ਼ਰਫ਼ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਸ਼ੈਦਾਈ ਸੀ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

**ਮਿਲੇ ਮਾਣ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ,
ਆਸ਼ਕ ਮੁੱਢੇ ਮੈਂ ਏਸ ਉਮੰਗ ਦਾ ਹਾਂ।
ਰਵਾਂ ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਕਰਾਂ ਗੱਲਾਂ,
ਐਸੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗਦਾ ਹਾਂ।
ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸ਼ਰਫ਼ ਸੇਵਕ,
ਸਦਾ ਖ਼ੈਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸੀਰ ਜਿਹਲਮੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖ਼ੈਰ ਖਾਹ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ-

**ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ, ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਬੋਲੋ,
ਫੁੱਲਾਂ ਵਰਗੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਨਾ, ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋਲੋ।"**

ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਸਾਡੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਸਾਂਝੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਮਜ਼ਹੂਬ ਨਾਲੋਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਨਾਤਾ ਤੋੜਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ-

**ਮਜ਼ਹੂਬ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੋਲੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ,
ਸਾਂਝੀ ਸਿੱਖ-ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੀ ਏ।
ਬੱਚਾ, ਬੁੱਢਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੋਲਦਾ ਏ,
ਸਾਂਝੀ ਬੋਲੀ ਇਹ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਏ।**

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਤੇ ਫ਼ਖ਼ਰ ਸਾਨੂੰ,
ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਏ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਮਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਇਸ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਅਨਿਆਂਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਣੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਆਪ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਨੀਆਂ ਕੁਥਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ:

ਸੈਂਤੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣੀ ਇਹ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ,
ਐਪਰ ਇਹਦਿਆਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੋਈ ਨਾ।
ਬੈਠੀ ਤਖ਼ਤ ਉੱਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤਾਜ ਵੀ ਏ,
ਚੱਲਦਾ ਹੁਕਮ ਕੋਈ ਨਾ, ਸੁਣਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਕੋਈ ਨਾ।
ਕੁਝ ਕਪੁੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ,
ਮੁਨਕਰ ਹੋਏ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਇਲਾਜ ਕੋਈ ਨਾ।
ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ 'ਚ,
ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕੋਈ ਨਾ।

ਸੋ ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ 'ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਉਗੇ, ਕੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੁੱਲ ਜਾਉਗੇ' ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਕੇਵਲ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ?

ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਿੱਜੀ ਚੌਧਰ ਅਤੇ ਹਊਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਪਿੰਡਾਂ/ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬੇਸ਼ਮੁਰਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਣ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਅੰਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਜਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸਹਿ, ਅਕਹਿ ਅਤੇ ਅਤਿ ਨਿੰਦਨਯੋਗ ਹੈ।

ਇੱਕ ਪਿੰਡ-ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਪਿੱਛੇ ਜਿਹਾ 'ਦੇਰ ਆਏ, ਦਰੁਸੱਤ ਆਏ' ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਹਿਰ ਤਹਿਤ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਨਾਮਨਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਿਤ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੀਸ ਆਵੇ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਮੁੜ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਆਈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ 'ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ'। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ, 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ 'ਚ ਬੈਠਿਆਂ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਉਚਿੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜ-ਮੇਲ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ-ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾਵੇ।'

ਗੁਰਮਤ ਮਾਰਤੰਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ, 'ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਸ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਰਨ ਪਏ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਲੰਗਰ, ਵਿਦਯਾ, ਕੀਰਤਨ ਆਦਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਗਯਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹਰਮੰਦਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਲਈ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸੋ ਸਚੁ ਮੰਦਰੁ ਜਿਤੁ ਸਚੁ ਧਿਆਈਐ..' ਭਾਵ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉੱਚ-ਨੀਚ, ਰੰਗ-ਨਸਲ, ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਰਿਯਾਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿਰ ਢੱਕ ਕੇ ਅਤੇ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੰਝ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਢੱਕ ਕੇ ਜਾਣਾ ਅਦਬ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀ ਮੱਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾ ਵੀ ਸਿਰ ਢੱਕ ਕੇ ਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨਮੱਤੀ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿੱਜੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਣ ਸਫਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਿੱਜੀ ਚੌਧਰ ਤੇ ਹਊਮੈ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਪਿੰਡਾਂ/ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬੇਸ਼ਮੂਰਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਚੋਰੀ ਹੋ ਜਾਣ, ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਜਾਂ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਫਿਰਕੂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਅਸਹਿ, ਅਕਹਿ ਅਤੇ ਅਤਿ ਨਿੰਦਨਯੋਗ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੜ੍ਹ ਆਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਰਅਸਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁੱਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵੱਜੋਂ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੈ ਹੋਇ ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ' ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਸੰਗਤ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਉਸਤਤ, ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੋੜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰੋਵਰ, ਦਵਾਖਾਨਾ, ਲੰਗਰ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਮੱਲੂ ਅਖਾੜਾ (ਜਿੰਮ), ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ

ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਜੋ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ ਇਹ ਖਾਸੀਅਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੀ ਸੀ। ਪਰ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਮ-ਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਆਪ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਜਾਤਾਂ/ਪਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਪਏ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਇੱਕ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਜਾਂ ਪੰਜ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਆਪਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਉਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਚਮਕਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਨਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਨਾ ਮੱਲੂ ਅਖਾੜਾ, ਨਾ ਦਵਾਖ਼ਾਨਾ, ਨਾ ਰਾਹਗੀਰ ਲਈ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਨਾ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਨਾ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬੇਰੋਕ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਧਾ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਵਾਕੇਈ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਉਸ ਮਹਾਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਨਾਂਵਾਂ ਵਾਂਙ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤ/ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਾਂ ਖੂਬੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਗੁਰੁਆਰਾ ਸੰਸਥਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ 24 ਘੰਟੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਆਣ-ਜਾਣ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ, ਮੱਲੂ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮੀਂ ਨੌਜਵਾਨ ਆਉਂਦੇ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆਉਂਦੇ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਡਿਊਟੀ ਬਦਲ ਕੇ ਗੋਲਕ ਨੌਟ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਾਮੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ/ਪੇਸ਼ੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰ ਜਾਂ ਪੰਥ ਦੇਖੀ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਦੂਦ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫੇੜਫਾੜ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਖੈਰ! ਹੱਲ ਕੀ ਹੋਵੇ? ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੱਸ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵੱਡੇ ਕਰਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਅਗਵਾਈ ਲੈ ਕੇ, ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਧੋ ਕੇ 'ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ' ਲਹਿਰ ਦਾ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਸਮਰੱਥਨ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀਏ।

ਸਵਾਲ ਉੱਠੇਗਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਦਲ ਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੁਣ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵੱਲ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਾਹ ਸੌਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਕਾਰਾਂ/ਮੋਟਰਾਂ ਆਦਿ ਸੌਖੀਆਂ ਖੜ੍ਹ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ 4 ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ਦਵਾਖ਼ਾਨਾ/ਡਿਸਪੈਂਸਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਹਨੇਰੇ ਸਵੇਰੇ, ਸੁੱਖ-ਦੁੱਖ ਵੇਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਭੱਜਣਾ ਪਏ। ਦੂਜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੁਫਤ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਪੁੱਜਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸਿਲੇਬਸ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣ, ਜੋ ਸਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਉੱਥੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਹੋ ਸਕੇ। ਤੀਸਰੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਜਿੰਮ/ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਜਾਂ ਸਰਪੰਚ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਤਕਨੋਲੋਜੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਬਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਚ ਸਕਣ। ਚੌਥੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੈਂਟਰ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਮੁਫਤ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਵੰਦ ਲੜਕੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੈਂਟਰ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਿੱਜੀ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬੁੱਧਜੀਵੀ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਵੀ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਥ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ-ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਹਰੇਕ ਲੋੜਵੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਸਦੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲ ਸਕਣਗੇ।

To read more books of

IKWAK SINGH PATTI

Search IKWAK on
www.PunjabiLibrary.com

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ
PUNJABI LIBRARY

www.PunjabiLibrary.com